

Toodete ja teenuste ligipääsetavuse seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga kehtestatakse toodete ja teenuste ligipääsetavuse seaduse (LiPS) terviktekst. Eelnõuga võetakse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/882 toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kohta¹ (edaspidi ka *direktiiv* või *ligipääsetavuse direktiiv*). Direktiivi nõuetega ühtlustatakse ligipääsetavusega seotud regulatsiooni siseturul, et edendada iga isiku täielikku ja teistega võrdsel alustel ühiskonnaelus osalemist, sõltumata tema võimetest. Euroopa Liidu (edaspidi EL) liikmesriikide ligipääsetavusnõuete ühtlustamisega hõlbustatakse piiriülest kaubandust ja inimeste vaba liikumist ning suurendatakse toodete ja teenuste siseturul kättesaadavust, samuti parandatakse ligipääsu teabele. Seeläbi soovitakse luua kaasavam ühiskond, mis lihtsustab puudega inimeste iseseisvat toimetulekut.

Eelnõus sätestatakse ligipääsetavuse direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuded, nõuetele vastavuse hindamise ja tõendamise kord ning riiklik järelevalve ja vastutus.

Eelnõuga võetakse kasutusele terminid, mis on seni olnud õiguslikult määratlemata ning mille määratlemise vajadus tuleneb direktiivi ülevõtmisel kasutatavatest mõistetest.

Lisaks muudetakse eelnõuga teisi seadusi. Eelnõuga muudetakse toote nõuetele vastavuse seadust (TNVS), millega laiendatakse Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti (edaspidi TTJA) pädevust teha turujärelevalvet toodetele kehtestatud ligipääsetavusnõuete täitmise üle. Eelnõuga muudetakse ka riigihangete seadust (RHS), millega pannakse hankijale kohustus võtta tehnilise kirjelduse koostamisel arvesse hanke esemele kohalduvaid kohustuslikke ligipääsetavusnõudeid.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Seaduseelnõu on välja töötanud töörühm, kuhu kuulusid Sotsiaalministeeriumi (edaspidi ka SoM), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi ka MKM), Rahandusministeeriumi (edaspidi ka RaM), Siseministeeriumi (edaspidi ka SiM) ja Kultuuriministeeriumi (edaspidi ka KuM) esindajad.

Eelnõu ja seletuskirja autorid on SoMi võrdsuspoliitikate osakonna nõunik Virge Kuningas-Turu (626 9114, virge.kuningas-turu@sm.ee), Eesti alalises esinduses Euroopa Liidu juures tegutsev sotsiaalala erialadiplomaat Kati Keel (+32 2227 3929, kati.keel@mfa.ee), MKMi ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna osakonna toote ohutuse ja tarbijakaitse talituse juhataja Thea Palm (625 6460, thea.palm@mkm.ee), MKMi ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna osakonna toote ohutuse ja tarbijakaitse talituse metroloogia ja vastavushindamise nõunik Triinu Sillamaa (625 6391, triinu.sillamaa@mkm.ee), MKMi sideosakonna nõunik Elena Reilent (639 7666, elena.reilent@mkm.ee), MKMi transpordi arengu ja investeeringute osakonna peaspetsialist Liis Vahter (939 7616, liis.vahter@mkm.ee), RaMi finantsturgude poliitika osakonna peaspetsialist Kätlin Meekler (611 3132, katlin.meekler@fin.ee), SiMi pääste- ja kriisireguleerimispoliitika

¹ ELT L 151, 07.06.2019, lk 70–115.

osakonna nõunik Kaili Tamm (612 3415, kaili.tamm@siseministeerium.ee), KuMi kunstide osakonna kirjandusnõunik Asta Trummel (628 2223, asta.trummel@kul.ee), KuMi audiovisuaalnõunik Siim Rohtla (628 2338, siim.rohtla@kul.ee) ja KuMi õigus- ja varahaldusosakonna õigusnõunik Siiri Pelisaar (628 2225, siiri.pelisaar@kul.ee).

Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud SoMi õigusosakonna õigusnõunik Alice Sündema (626 9271, alice.sundema@sm.ee). Seletuskirja mõjude osa on koostöös teiste seletuskirja autoritega koostanud SoMi analüüsi ja statistika osakonna nõunik Marion Rummo (626 9712, marion.rummo@sm.ee).

Eelnõu on keeleteimetanud RaMi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeleteimetaja Virge Tammaru (626 9320, virge.tammaru@fin.ee).

Eelnõu koostamisse on panustanud TTJA tehnikaosakonna ekspert Meelis Kärt ja ettevõtluse osakonna kaubandustalituse juhataja Birgit Valgus. Eelnõu koostamisel oli partneriks Justiitsministeerium. Eelnõu on enne kooskõlastusringile saatmist tutvustatud Eesti Puuetega Inimeste Kojale (edaspidi EPIKoda), Lastekaitse Liidule, TTJA-le ja Eesti Pangaliidule.

1.3. Märkused

Eelnõu on otseselt seotud EL-i õigusega, kuivõrd eelnõuga võetakse üle ligipääsetavuse direktiiv.

Eelnõu on kooskõlas ka ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga, mille kohaselt peavad konventsiooniosalisel rakendama asjakohaseid meetmeid, et tagada puudega inimestele teistega võrdsusel alustel ligipääs muu hulgas teabele ja suhtlusele, sealhulgas info- ja kommunikatsioonitehnoloogiale ja -süsteemidele.

Eelnõu on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseadusega² (edaspidi *põhiseadus*), milles sätestatakse Eestis viibivate isikute põhiõigused, vabadused ja kohustused, sealjuures inimese õigus olla seaduse ees teistega võrdne ning vaba diskrimineerimisest (võrdsuspõhiõigus), samuti vaba ennast teostama (eneseteostusvabadus). Võrdsuspõhiõiguse esemeline kaitseala hõlmab kõiki eluvaldkondi ning isikuline kaitseala hõlmab igaüht.³ Õigust õiguslikule võrdsusele kõigi teiste inimestega ja informatsioonilise enesemääramise õigust on Riigikohus sõnaselgelt pidanud inimväärikuse esimesteks elementideks.⁴ Üheks inimväärikuse väljenduseks on ka vaba eneseteostus, mille elementide hulka on õiguskirjanduses muu hulgas arvatud vaba eneseväljendus ja vabadus teha või tegemata jätta seda, mida isik soovib.⁵ Riik peab rakendama meetmeid, et saavutada isikute kohtlemisel faktiline võrdsus. Põhiseadus toob iseäranis esile puudega inimesed, kellele riik peab oma tegevuses eriliselt tähelepanu pöörama, muu hulgas õiguse loomisel, et vältida olulisi takistusi põhiõiguste ja vabaduste realiseerimisel.

Eelnõu koostamisel on arvestatud asjakohaste riigisiseste strateegiadokumentidega. Eelnõu arvestab Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga 2021–2023, mille kohaselt parandatakse elukeskkonna, teenuste ja toodete ligipääsetavust kõigi valdkondade üleselt.⁶ Eelnõu on kooskõlas heaolu

² Eesti Vabariigi põhiseadus. RT I, 15.05.2015, 2.

³ RKOJKo 01.10.2007, 3-4-1-14-07, p 13.

⁴ RKKKo 26.08.1997, 3-1-1-80-97, p I.

⁵ R. Maruste. Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja -vabaduste kaitse. Juura 2004, lk 347–348; T. Annus. Riigiõigus. 2. tr. Juura 2006, lk 255–256.

⁶ Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2021–2023, p 5.20. Kättesaadav Vabariigi Valitsuse veebilehelt: <https://valitsus.ee/media/3803/download>.

arengukava 2016–2023 eesmärkidega, mis panustavad puudega ja erivajadusega inimeste heaolu parandamisse.⁷

Eelnõuga muudetakse järgmisi seadusi:

- toote nõuetele vastavuse seadus (RT I, 06.04.2021, 6);
- riigihangete seadus (RT I, 08.07.2020, 8).

Eelnõu koostamisel on lähtutud korrakaitseadusest (KorS) ja TNVS-ist ning nõuete ülevõtmisel on arvestatud järgmiste Riigikogu menetluses olevate eelnõudega: elektroonilise side seaduse, ehitusseadustiku ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu 301 SE*), toote nõuetele vastavuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu 372 SE*), avaliku teabe seaduse muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu 409 SE*) ja meediateenuste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu 327 SE*).

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthälteenamus.

Eelnõu ei ole seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõu viib Eesti õiguse kooskõlla ligipääsetavuse direktiiviga. Vastavalt hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 1 lõike 2 punktile 2 ei ole enne seaduseelnõu ja seletuskirja koostamist koostatud väljatöötamiskavatsust ega kontseptsiooni, sest eelnõu käsitleb EL-i õiguse rakendamist ning menetlus peab olema põhjendatult kiireloomuline. Alljärgnevalt tutvustatakse ligipääsetavuse direktiiviga ja käesoleva eelnõuga seonduvat lähemalt.

Direktiivi õiguslikuks aluseks on EL-i toimimise lepingu artikli 114 lõige 1, mis võimaldab võtta õigus- ja haldusnormide ühtlustamise meetmeid, mille eesmärk on siseturu rajamine ja selle toimimine. Nimetatud lõige sätestab, et seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu liikmesriikides nii õigus- kui ka haldusnormide ühtlustamiseks meetmeid, mille eesmärk on siseturu rajamine ja selle toimimine.

Ligipääsetavuse direktiiv on osa Euroopa puuetega inimeste strateegia 2010–2020 elluviimise kavast. Direktiiv väljendab strateegia eesmärki anda puudega inimestele võimalus kasutada kõiki oma õigusi ja saada kasu ühiskonnas osalemisest teistega võrdsetel alustel.

Ligipääsetavuse direktiiviga reguleeritakse muu hulgas EL-i erasektori ligipääsetavust. Kuivõrd varem ei ole erasektori ligipääsetavust EL-i tasemel keskselt reguleeritud, astutakse direktiiviga ligipääsetavuse tagamisel suur samm edasi. Ligipääsetavuse direktiiviga standardiseeritakse toodete ja teenuste ligipääsetavust käsitlevaid eeskirju, s.o ühtlustatakse ligipääsetavusnõudeid EL-i liikmesriikides, ning kohustatakse EL-i liikmesriikides registreeritud ja EL-i territooriumil tegutsevaid ettevõtjaid arendama ja pakkuma tooteid ja teenuseid kaasavat disaini silmas pidades.

Direktiiv on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2016/2102, mis käsitleb avaliku sektori asutuste veebisaitide ja mobiilirakenduste juurdepääsetavust⁸ (edaspidi *avaliku sektori veebidirektiiv*). Avaliku sektori veebidirektiivis määratakse kindlaks avaliku sektori asutuste

⁷ Heaolu arengukava 2016–2023, alaeesmärk 3. Kättesaadav Sotsiaalministeeriumi veebilehelt: <https://www.sm.ee/et/heaolu-arengukava-2016-2023>.

⁸ ELT L 327/1, 02.12.2016, lk 1–15.

veebisaitide ja mobiilirakenduste ligipääsetavusnõuded ning sätestatakse muud sellega seonduvad aspektid, eeskätt asjakohaste veebilehtede ja mobiilirakenduste vastavust käsitlevad nõuded. Avaliku sektori veebidirektiiv sisaldab konkreetset erandite loetelu. Samalaadseid erandeid kohaldatakse ka ligipääsetavuse direktiivi suhtes. Mõned avaliku sektori veebilehtede ja mobiilirakenduste kaudu toimuvad tegevused, nagu ligipääsetavuse direktiivi kohaldamisalasse kuuluvad sõitjateveeteenused või e-kaubanduse teenused, peaksid lisaks olema kooskõlas ligipääsetavuse direktiivi kohaste ligipääsetavusnõuetega, tagamaks et toodete ja teenuste internetimüük on puudega inimestele ligipääsetav sõltumata sellest, kas müüjaks on avalik-õiguslik või erasektori ettevõtja.

Direktiiv on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2018/1972, millega kehtestatakse Euroopa elektroonilise side seadustik (edaspidi *sidedirektiiv*)⁹, mis võetakse Eesti õigusesse üle eelnõuga 301 SE. Direktiivis sätestatakse, et liikmesriigid peaksid võtma erimeetmeid, et tagada võrdväärne juurdepääs hädaabiteenustele, sealhulgas Euroopa ühtsele hädaabinumbrile 112, puuetega lõppkasutajate, eelkõige kurtide, kuulmis- või kõnepuudega ning pimekurtide lõppkasutajate jaoks kooskõlas toodete ja teenuste ligipääsetavusnõudeid ühtlustava liidu õigusega.

Eesmärk on hõlbustada piiriülest kaubandust ja inimeste (ligipääsetavuse direktiivis rõhutatakse, et silmas on peetud eeskätt puudega inimesi, kuid kasu saavad ka teised piiratud funktsionaalse võimekusega inimesed) vaba liikumist ning suurendada toodete ja teenuste siseturul kättesaadavust, samuti parandada juurdepääsu toodete ja teenuste kohta antavale teabele. Ligipääsetavuse direktiivi kasusaajate hulka loetakse seeläbi füüsiliste isikute (tarbijate) kõrval ka ettevõtjad, kes saavad tooteid ja teenuseid EL-is hõlpsamini piiriüleselt pakkuda ning samas vältida vajadust kohandada neid liikmesriikide eeskirjadega. Ligipääsetavuse direktiivi üldine eesmärk on kujundada kaasavam ühiskond, et lihtsustada puudega inimeste iseseisvat toimetulekut.

Ligipääsetavuse direktiiv lähtub avaliku sektori veebidirektiivis kasutatud neljast põhimõttest, mis omakorda tulenevad rahvusvahelisest suuniste standardist WCAG (ingl *web content accessibility guidelines*), mis on välja töötatud veebilehtede ja mobiilirakenduste ligipääsetavuse tagamiseks kiiresti arenevas info- ja veebitehnoloogias. Need põhimõtted on: 1) tajutavus – teavet ja kasutajaliidese komponente tuleb kasutajatele esitada viisil, mida nad suudavad tajuda; 2) talitlusvõimelisus – kasutajaliidese komponendid ja navigeerimine peavad olema kasutatavad; 3) mõistetavus – teave ja kasutajaliidese toimimine peavad olema arusaadavad; 4) töökindlus – sisu peab olema piisavalt töökindel selleks, et seda saaksid usaldusväärselt tõlgendada väga erinevad kasutajaagendid, sh tugitehnoloogiad.

Ligipääsetavuse direktiiv on orienteeritud digitaalse turu nõuete ühtlustamisele. Samuti on direktiivi kohaldamisruum suhteliselt kitsapiiriline, hõlmates vaid kindlaid tooteid ja teenuseid. Ligipääsetavuse direktiivi kohaldamisala valim on kujunenud koostöös sidusrühmade ja ekspertidega ning arvesse on võetud ka ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonist tulenevaid kohustusi. Seeläbi on püütud direktiiviga hõlmata selliseid tooteid ja teenuseid, mis on puudega inimeste jaoks olulisimad, kuid mille ligipääsetavuse reguleeritus EL-i liikmesriikides suure tõenäosusega oluliselt varieerub.

Selleks et suurendada direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate teenuste kasutamist puudega inimeste poolt, seab direktiiv nõudeid (III lisa) ka tehiskeskonnale, kuid üksnes sellisele tehiskeskonnale, mida kasutavad direktiiviga hõlmatud teenuste kasutajad. Nende nõuete ülevõtmisel on otsustusvabadus jäetud liikmesriikidele. Käesoleva eelnõuga tehiskeskonnale sätestatud nõudeid ei

⁹ ELT L 321, 17.12.2018, lk 36–214.

hõlmata. Ligipääsetavama ühiskonna loomise suunas on riik käesoleva eelnõu koostamise kõrval liikumas ka teiste protsesside kaudu. Paralleelselt ligipääsetavuse direktiivi ülevõtmisega tegutseb Vabariigi Valitsuse poolt 2019. aastal loodud ligipääsetavuse rakkerühm, mille eesmärk on koostöös oluliste osapooltega selgitada välja ligipääsetavuse olukord ja probleemid kõikides olulisemates elukeskkonna ja ühiskonna aspektides ning töötada välja poliitikasuunised ja lahendused, mis võimaldavad lähima kümne aasta jooksul liikuda kõikidele inimestele ligipääsetava ühiskonna, avaliku ruumi ja teenuste suunas. Rakkerühma töö on direktiivi kohaldamisalast tunduvalt laiem – sinna kuulub ligipääs kogu avalikule ruumile ja selle eri osadele. Ligipääsetavuse rakkerühm rõhutab ühe põhimõttena oma tegevuse vahearuanDES,¹⁰ et riiklik lähenemine ligipääsetavusele peab olema terviklik, kuid terviklikkust ei taga üksiku teenuse või ehitise vastamine kaasava disaini põhimõtetele – oluline on kasutaja teekonna tervikvaade alates koduuksest kuni teenuse või kaubani soovitud asukohas. Seega kannab rakkerühma töö direktiivis sätestatud terviklikumat tehiskeskonna ligipääsetavuse suunist.

Uue tervikseaduse väljatöötamise otsus kujunes välja ligipääsetavuse direktiivi ülevõtmise töörühma aruteludes ning koostöös Justiitsministeeriumiga. Kuigi üldisest õigusloomepoliitikast lähtuvalt peab uue seaduse koostamine olema n-ö viimane abinõu ning uue seaduse koostamise asemel tuleb eelistada olemasolevate õigusaktide muutmist, on oluline, et sätted, mida muuta plaanitakse, sobiksid ka sisuliselt ning arvestaksid konkreetse õigusakti reguleerimis- ja kohaldamisala. Arutelude tulemusel selgus, et sobivaid katusseaduseid ligipääsetavuse direktiivi nõuete ülevõtmiseks ei leidu ning ka eriseaduste muutmise variandi puhul võivad tekkida probleemid ühe õigusakti piires või eri õigusaktide vahel. Samuti tõusetus regulatsiooni killustatuse küsimus. Seetõttu leiti, et ligipääsetavuse direktiivi ülevõtmiseks on otstarbekas välja töötada uus tervikseadus.

Ligipääsetavuse direktiivi normid peavad kohalduma alates 2025. aasta 28. juunist. Norme kohaldatakse kõikidele uutele toodetele, mis pärast 2025. aasta 28. juunit turule lastakse, samuti alates 2025. aasta 28. juunist osutatavatele teenustele. Erandina võib teenuste osutamisel neid tooteid, mida kasutati sarnaste teenuste osutamiseks ka enne seda kuupäeva, kasutada kuni 2030. aasta 28. juunini. Enne 2025. aasta 28. juunit sõlmitud teenuselepingud võivad edasi kehtida muutmata kujul, kuid kõige kauem 2030. aasta 28. juunini. Seega on üleminekuperioodi lõpuks 2030. aasta 28. juuni. Üleminekuperioodi erandiks on iseteenindusterminalid, mida on lubatud kasutada kuni nende majanduslikult kasuliku tööea lõpuni, kuid kõige kauem 20 aastat pärast nende esmast kasutuselevõttu. Käesolev eelnõu on direktiivi ülevõtmise tähtajast tulenevalt planeeritud jõustuma 2022. aasta juunis.

Seni on *ligipääsetavus* sarnases tähenduses Eesti õiguses reguleeritud näiteks: 1) avaliku teabe seaduses (AvTS), mille §-s 32 on avaliku sektori veebilehte või mobiilirakendust pidavale teabevaldajale kehtestatud veebilehe ja mobiilirakenduse pidamise nõuded. AvTS § 32 lõike 2 alusel on kehtestatud ettevõtlus- ja infotehnoloogiainistri 28. veebruari 2019. a määrus nr 20 „Veebilehe ja mobiilirakenduse ligipääsetavuse nõuded ning ligipääsetavust kirjeldava teabe avaldamise kord“; 2) ühistranspordiseaduses, mille § 46 lõike 4 punktis 5 on liiniloo saajale veotingimuste ühe elemendina pandud kohustus avaldada teave sõidukite ligipääsetavuse kohta liikumispuudega ja piiratud liikumisvõimega isikutele; 3) RHS-is, mille § 85 lõike 8 kohaselt võib pakkumuse hindamise üheks sotsiaalseks kriteeriumiks olla ka ligipääsetavus. RHS § 126 lõike 7 järgi peab hankija sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluse läbiviimisel võtma muu hulgas arvesse teenuse ligipääsetavuse; 4) muinsuskaitseaduses, mille § 35 lõike 2 alusel on kehtestatud kultuuriministri 9. mai 2019. a määrus nr 22 „Mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise säilitamise toetamise

¹⁰ Leitav Riigikantslei [veebilehelt](#).

tingimused ja kord“, mille § 16 lõike 1 punkti 6 kohaselt on üheks tähtajalistesse taotlusvoorudesse esitatud taotluste hindamiskriteeriumiks mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise ligipääsetavus, sealhulgas ligipääsetavus erivajadustega inimestele; 5) haridus- ja teadusministri 20. mai 2009. a määruses nr 50 „Meetme „Rakenduskõrgharidusõppe ja õpetajakoolituse õppeinfrastruktuuri kaasajastamine” tingimused ja kord“, mille § 2 punktides 4 ja 5 on teenindava infrastruktuuri mõistesse hõlmatud füüsilise ligipääsetavuse parandamise seadmed ning õppekeskkonna mõistesse ligipääsetavus.

Lisaks kajastub ligipääsetavuse tagamise nõue: 1) ettevõtlus- ja infotehnoloogiainistri 29. mai 2018. a määruses nr 28 „Puudega inimeste erivajadustest tulenevad nõuded ehitisele“, millega kehtestatakse puudega inimeste erivajadusi arvestades nõuded ehitisele eesmärgiga tagada, et puudega inimesed saaksid ehitist kasutada takistusteta; 2) võlaõigusseaduses (VÕS), mille § 711 lõigetes 7–9 on makseteenuse pakkujale sätestatud kohustus teha tarbija õiguste infoleht sobivas formaadis kättesaadavaks ka puudega kliendi jaoks, arvestades kliendi puuet.

Edaspidi saab LiPS olla toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kehtestamise keskseks kohaks, kui riik peab vajalikuks ligipääsetavusnõudeid laiendada muudele toodetele ja teenustele.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb seitsmest peatükist ja 25 paragrahvist.

Eelnõu 1. peatükis esitatakse eelnõu üldsätted.

Eelnõu §-s 1 sätestatakse eelnõu reguleerimisala.

Eelnõuga reguleeritakse LiPS-i kohaldamisalasse kuuluvate toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuded, nõuetele vastavuse hindamise ja tõendamise kord ning riiklik järelevalve ja vastutus.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse eelnõu kohaldamisala.

Eelnõu kohaldamisalasse kuuluvad vaid need tooted ja teenused, mida hõlmab ligipääsetavuse direktiiv. Arvestades, et direktiiv on siseturgu harmoneeriv õigusakt, hõlmab ka seda üle võtva eelnõu kohaldamisala kitsapiirilisel konkreetseid tooteid ja teenuseid või nende grupe.

Eelnõu § 2 lõikes 1 esitatakse seaduse kohaldamisalasse kuuluvate toodete nimekiri.

Eelnõu § 2 lõike 1 punktiga 1 hõlmatakse seaduse kohaldamisalasse tarbijale kasutamiseks mõeldud üldotstarbeline arvuti riistvarasüsteem ja selle operatsioonisüsteem (direktiivi art 2 lg 1 p a). Määratlus on seaduses defineeritud ka terminina ning sisuliselt käib jutt nõukogu määruses (EMÜ) nr 2658/87 tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühise tollitariifistiku kohta¹¹ sätestatud Euroopa üldiste kaupade klassifikatsiooni tähenduses automaatsetest andmetöötlusmasinatest, mida tarbija saab osta ja mida kasutatakse internetile juurdepääsuks (lauaarvuti, sülearvuti, tahvelarvuti, nutitelefon, nutikell, nutiprillid jne, aga ka nende välised seadmed, nagu monitor, klaviatuur, juhtkang, arvutihir, salvestusüksused (välised kõvakettad, mälupulgad, mälukaardid), printerid, skannerid), ning nende operatsioonisüsteemidest. Kohaldamisalast jäävad seega välja tarbeelektronika toodetesse integreeritud eriotstarbelised arvutid (nt nutikodumasinad,

¹¹ EÜT L 256, 07.09.1987, lk 1–675.

sõidukielektronika jms), kuivõrd neid ei peeta tarbijale kasutamiseks ettenähtud üldotstarbelisteks arvuti riistvarasüsteemideks. Samuti jäävad kohaldamisalast välja konkreetsete funktsioonidega üksikud riistvara komponendid, nagu emaplaat või mälukiip, mida kasutatakse või võidakse kasutada riistvarasüsteemi komponendina. Kuna reguleerida on mõeldud vaid selliseid arvuteid ja nende operatsioonisüsteeme, mida tavatarbija saab turult soetada, jääb kohaldamisalast välja ka üksnes professionaalseks otstarbeks soetatavad arvuti riistvara ja operatsioonisüsteemid. Operatsioonisüsteemiks loetakse tarkvara (nii riistvara lahutamatu osana kui eraldiseisva tarkvarana), mis käsitleb väliste seadmete riistvara, planeerib ülesandeid, säilitab andmeid ning on kasutaja jaoks vaikeliideseks.

Eelnõu § 2 lõike 1 punktidega 2–6 tuuakse seaduse kohaldamisalasse iseteenindusterminalid (direktiivi art 2 lg 1 p b). Iseteenindusterminalideks on siin makseterminal, sularaha- või makseautomaat, piletiautomaat, registreerimisautomaat ja selline teavet pakkuv interaktiivne iseteenindusterminal, mis ei ole püsivalt paigaldatud sõitjateveoteenust osutava transpordivahendi külge.

Nõuded seab eelnõu vaid nendele iseteenindusterminalidele, mis on seotud eelnõu kohaldamisalal olevate teenustega. Näiteks on eelnõu kohaldamisalal piletiautomaadid, mis väljastavad füüsilisi pileteid teenustele ligipääsuks (nt sõidupileteid väljastavad automaadid, pangakontori järjekorrapileteid väljastavad masinad jms). Samuti on eelnõu kohaldamisalal registreerimisautomaadid (ingl *check-in machines*) ja teavet pakuvad interaktiivsed iseteenindusterminalid, sealhulgas interaktiivsed teabeekraanid (nt sõitjateveoteenuse osutamisel kasutatavad infotulbad sõiduaegade otsimiseks-vaatamiseks, aga ka interaktiivsed iseteenindusterminalid, mille kaudu saab tarbija teavet teenuseosutaja reisijateveo toodete ja teenuste kohta ning mis tahes teavet reisi kohta, nt teenuse tühistamisel või väljumise hilinemisel antavat teavet, samuti muud teavet, nt teavet hindade ja sooduskampaaniate kohta). Iseteenindusterminalidena on vaadeldavad ka sellised automaadid, mille kasutamine on eelnõu kohaldamisala teenuste kasutamise eelduseks. Näiteks hõlmab registreerimisautomaat ka pangakontorites olevaid Smart-ID konto registreerimise automaate, sest Smart-ID konto on vajalik selleks, et kasutada pangateenuseid internetipangas. Siiski on pangakontoris ainult üks võimalik Smart-ID konto registreerimise meetod lisaks mobiil-ID-le, biomeetrilisele isikutuvastusele ja tuvastamisele pangalingi kaudu.¹²

Erandiks on makseterminal, mis ühegi seaduse kohaldamisalal oleva teenusega seotud ei ole. Makseterminali määratlus on defineeritud eelnõus ka terminina – makseterminal on seade, mille peamine eesmärk on võimaldada kasutada maksete tegemisel direktiivi (EL) 2015/2366 artikli 4 punktis 14 määratletud makseinstrumente füüsilises müügikohas, kuid mitte virtuaalses keskkonnas. Makseinstrumentideks loetakse makseteenuse kasutaja ja makseteenuse pakkuja vahel kokku lepitud isikustatud seadet ja/või toimingute kogumit (ehk kasutajaga kokku lepitud tegevust), mida kasutatakse maksekäsundi algatamiseks (nt pangakaart, nutikell). Maksekäsundi võib algatada nii müügikohas kui ka näiteks kaupmehe e-poe lehel (internetis). Siiski kohaldub LiPS makseterminalidele kaupmehe füüsilises müügikohas.

Eelnõu § 2 lõike 1 punktiga 7 hõlmatakse seaduse kohaldamisalasse tarbija terminalseade, millel on interaktiivne andmetöötlusvõimsus ja mida kasutatakse elektroonilise side teenuse osutamisel (direktiivi art 2 lg 1 p c). Terminalseadme mõiste on kasutusel elektroonilise side seaduse § 2 punktis 60 ning seda täpsustatakse eelnõuga 301 SE õigusselguse huvides. Terminalseade on tehniline seade või selle osa, mis ühendatuna ühenduspunktist võimaldab saata, töödelda või vastu võtta kõnet või

¹² Täiendav informatsioon veebilehel: <https://www.smart-id.com/et/laadi-alla/registreeri-konto/>.

edastada andmeid. Lihtsustatult, terminalseadme näol on tegemist elektroonilise side teenusele ligipääsu loomiseks vajaliku tarbija terminalseadmega (nt modem, ruuter) ehk seadmega, mis peab tarbijal olema, et tal oleks juurdepääs elektroonilise side teenustele.

Eelnõu § 2 lõike 1 punktiga 8 hõlmatakse seaduse kohaldamisalasse audiovisuaalmeedia teenustele ligipääsuks vajalikud tarbija terminalseadmed, mis võimaldavad kasutajal saata, töödelda või vastu võtta kõnet või edastada andmeid (direktiivi art 2 lg 1 p d). Sellisteks seadmeteks on näiteks ringhäälingusignaali digimuundurid, kodutehnika nutipuldid, arvutivõrgu ruuterid ja modemid, mis on tavapärastel teenuseosutajatelt renditavad ja osa pakutavast teenusest ehk seadmed, mis peavad tarbijal olema, et tal oleks juurdepääs audiovisuaalmeedia teenustele.

Eelnõu § 2 lõike 1 punktiga 9 hõlmatakse seaduse kohaldamisalasse e-lugered, mis on eriotstarbelised seadmed, mida kasutatakse raamatute elektroonilistele failidele ligipääsu saamiseks, nendes navigeerimiseks, nende lugemiseks ja kasutamiseks (direktiivi art 2 lg 1 p e). E-lugered ehk spetsiaalselt e-raamatute lugemiseks mõeldud seadmed annavad kõige raamatulähedasema kogemuse ning neid peetakse e-raamatute lugemiseks kõige mugavamaks ja silmasõbralikumaks. E-lugerial on nn *e-ink* (e-tint) ekraan, mis sarnaneb paberile ja ei väsita silmi, samas võimaldab e-luger muuta teksti suurust ja muuta e-raamatu sisu kergemini loetavaks.

Eelnõu § 2 lõikes 2 esitatakse seaduse kohaldamisalasse kuuluvate teenuste nimekiri.

Eelnõu § 2 lõike 2 punktiga 1 hõlmatakse seaduse kohaldamisalasse elektroonilise side teenus, sealhulgas hädaabiühendus, ning rõhutatakse, et masinatevahelise side teenus jääb kohaldamisalast välja (direktiivi art 2 lg 2 p a). Elektroonilise side teenuse definitsiooni muudetakse sisedirektiiviga, mis võetakse Eesti õigusesse üle eelnõuga 301 SE. Kuna elektroonilise side teenus sisaldab kolme elementi (internetiühenduse teenus, isikutevahelise side teenus ning muu sideteenus), millest ligipääsetavuse direktiiv hõlmab kahte, tuleb välistatud element selgelt esile tuua. Välistatud on *muu sideteenus*, s.o on teenus, mis seisneb tervikuna või peamiselt signaalide edastamises, sh masinatevaheline sideteenus. Käesoleva eelnõu kohaldamisalasse on hõlmatud vaid internetiühenduse side teenus ja isikutevahelise side teenus. Seega on eelnõu kohaldamisalal elektroonilise side teenused, nagu kaabelleviteenus ja andmeside (internetiühendus), ning isikutevahelise side teenus (nt tavapärane telefoni- ja mobiiltelefoniteenus ning Skype'i, Viberi jt kaudu helistamine, samuti Skype'i ja Viberi grupivestlused). Elektroonilise side teenus hõlmab ka hädaabiühendust.

Hädaabiühenduse mõiste tuleneb samuti sisedirektiivist, mis võetakse Eesti õigusesse üle eelnõuga 301 SE ning kus see terminina defineeritakse. Hädaabiühendus hõlmab kõiki isikutevahelise side teenuseid, mis võimaldavad juurdepääsu hädaabiteenustele. Hädaabiteadete menetlemise nõudeid täpsustatakse siseministri 13. juuni 2017. a määruses nr 26 „Hädaabiteadete menetlemise kord ja hädaabiteadete menetlemise toimimisele esitatavad nõuded“. Häirekeskus ja PPA peavad menetlema teateid, mis saabuvad hädaabiühenduse kaudu.

Eelnõu § 2 lõike 2 punktiga 2 hõlmatakse seaduse kohaldamisalasse teenus, millega antakse ligipääs audiovisuaalmeedia teenusele (direktiivi art 2 lg 2 p b). Audiovisuaalmeedia sisuteenused on käesoleva eelnõu kohaldamisalast väljas, sest nõuded neile tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist (EL) 2018/1808, millega muudetakse direktiivi 2010/13/EL audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta¹³ (edaspidi *audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv*), mitte ligipääsetavuse

¹³ ELT L 303, 28.11.2018, lk 69–92.

direktiivist. Audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv võetakse Eesti õigusesse üle eelnõuga 327 SE. Küll aga seab käesolev eelnõu kohustusi kõigile teenuseosutajatele (nt mobiilsideoperaator), kes võimaldavad tarbijal audiovisuaalset sisu vastu võtta. Väärrib märkimist, et kui audiovisuaalmeedia sisuteenust pakutakse ligipääsetavalt (nt subtiitrid, viipetõlge, häälsubtiitrid, kirjeldustõlge), peab sisu vastuvõtmist võimaldava teenuseosutaja suutma tagada ka sisuteenuse ligipääsetavate funktsioonide vastuvõtmise. Kohaldamisalasse kuuluvad siin ka elektroonilised saatekavad, veebilehed, mobiilirakendused ja digibokspõhised rakendused.

Eelnõu § 2 lõike 2 punktiga 3 hõlmatakse seaduse kohaldamisalasse lennu-, bussi-, raudtee- ja veeliikluse sõitjateveoteenuste teatud elemendid (direktiivi art 2 lg 2 p c). Nendeks on veebileht, mobiilsideseadmepõhine teenus, elektrooniline pilet, elektroonilise piletimüügi teenus, transpordialase teabe andmine, reaaliajase reisisuandmine ning interaktiivne teabeekraan ja iseteenindusterminal. Nimetatud elementide pakett kehtib tervikuna vaid kaugliinidele. Valla-, linna- või maakonnaliinidele kehtivad üksnes interaktiivsetele iseteenindusterminalidele ette nähtud ligipääsetavusnõuded. Täielikult jäävad kohaldamisalast välja juhuveod. Kohaldamisalast jäävad välja ka sellised interaktiivsed iseteenindusterminalid, mis on sõidukitesse, õhusõidukitesse, laevadesse või veeremisse püsivalt paigaldatud osad.

Lennuliikluse sõitjateveoteenuse määratlus tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EÜ) nr 1107/2006 puudega ja liikumispuudega isikute õiguste kohta lennureisi puhul.¹⁴ Määrust nr 1107/2006 kohaldatakse lennureisi tegevate puudega ja liikumispuudega inimeste suhtes, kes kasutavad või kavatsevad kasutada reisijatele mõeldud kommertslennuteenuseid, et lahkuda asutamislepingu kohaldamisalasse kuuluva liikmesriigi territooriumil asuvast lennujaamast, istuda seal ümber või sinna saabuda (art 1 lg 2). EL-is registreeritud lennuettevõtjad on kohustatud tagama, et ligipääsetavuse direktiivi nõudeid täidetakse ka nende lendude puhul, mis väljuvad kolmandas riigis asuvast lennujaamast EL-i liikmesriigi territooriumil asuvasse lennujaama. Bussiliikluse sõitjateveoteenuse määratlus tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) nr 181/2011, mis käsitleb bussisõitjate õigusi ning millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004¹⁵. Määrust nr 181/2011 kohaldatakse nii pikematele kui ka lühematele kui 250 km kaugliinidele (art 2 lg-d 1 ja 2). Raudteeliikluse sõitjateveoteenuse määratlus tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EÜ) nr 1371/2007 rongireisijate õiguste ja kohustuste kohta¹⁶. Määrusega nr 1371/2007 on kaetud kõik raudteereisid ja -teenused, mida osutab üks või mitu litsentseeritud raudtee-ettevõtjat. Veeliikluse sõitjateveoteenuse määratlus tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) nr 1177/2010, mis käsitleb meritsi ja siseveeteedel reisijate õigusi ning millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004¹⁷. Määrust nr 1177/2010 kohaldatakse sellistele veeliikluse sõitjateveoteenustele, mille puhul pardalemineku sadam asub liikmesriigi territooriumil või teenuseosutaja on EL-is registreeritud ettevõtja ja pardalemineku sadam asub väljaspool liikmesriigi territooriumi, kuid pardalt mahatuleku sadam asub liikmesriigi territooriumil; ristluslaevade puhul on oluline, et pardalemineku sadam asuks liikmesriigi territooriumil (art 2 lg 1). Välja jäävad sellised veeliikluse sõitjateveoteenused, mida osutatakse: a) kuni 12 reisija vedamiseks ettenähtud laevadel; b) laevadel, mille käitamise eest vastutavasse meeskonda ei kuulu rohkem kui kolm liiget või mille kogu reisijateveoteenuse vahemaa ühes suunas on väiksem kui 500 meetrit; c) ekskursioonidel ja lõbureisidel (välja arvatud ristlused); või d) ilma mehaanilise jõuallikata laevadel (purjelaevad) ning algupärastel, enne 1965. aastat projekteeritud ajaloolistel reisilaevadel ja nende üksikkoopiatel, mis on ehitatud valdavalt algupärastest materjalidest ja mis on ette nähtud kuni 36 reisija vedamiseks (art 2 lg 2).

¹⁴ ELT L 204, 26.07.2006, lk 1–9.

¹⁵ ELT L 55, 28.02.2011, lk 1–12.

¹⁶ ELT L 315, 03.12.2007, lk 14–41.

¹⁷ ELT L 334, 17.12.2010, lk 1–16.

Olemasolev EL-i transpordisektori regulatsioon ei kata läbivalt kõiki ligipääsetavuse direktiivi huvigruppe. Reisijate õigusi puudutavates EL-i õigusaktides on kohati kas väga üldised ligipääsetavust käsitlevad sätted või on ligipääsetavust mainitud vaid põhjenduspunktides. Erandiks on raudteetransport, kus on detailsemad nõuded ka informatsioonile. Ligipääsetavuse direktiiviga nõuded ühtlustatakse – juhtudel, kus sektoriaalne regulatsioon direktiivis sätestatud ligipääsetavusnõudeid juba katab, loetakse ligipääsetavusnõuded täidetuks, ent kui ligipääsetavuse direktiiv loob sektoriaalsele regulatsioonile lisanõudeid, tuleb neid täielikult rakendada. Eeskätt puudutab see teabe ligipääsetavust.

Elektroniline pilet ja elektronilise piletimüügi teenus on eelnõus eraldi välja eraldi, sest nimetatud teenus ei pea lõppema elektronilise pileti ostuga, vaid võib lõppeda ka pileti väljaprintimisega.

Eelnõu § 2 lõike 2 punktiga 4 hõlmatakse seaduse kohaldamisalasse pangandus- ja finantsteenuse ning teenuse osutamisega seotud leping (direktiivi art 2 lg 2 p d). Selle kohaldamisala punkti määratlus tuleb paremini välja käesoleva paragrahvi lõikes 4, kus on konkreetsete teenused punktide kaupa selgelt nimetatud. Sisuliselt on seaduse kohaldamisalasse hõlmatud tarbijale pakutavad teenused, mis on mobiilseadmetes, veebilehtedel ja iseteenindusterminalides.

Eelnõu § 2 lõike 2 punktiga 5 hõlmatakse seaduse kohaldamisalasse e-raamat ja selle kasutamiseks vajalik eriotstarbeline tarkvara (direktiivi art 2 lg 2 p e). E-raamatu termin on eelnõus ka defineeritud ning selle kohaselt on e-raamat raamatu digitaalse faili edastamise teenus, mis võimaldab ligipääsu raamatu elektronilisele versioonile, selle navigeerimist, selle lugemist ja kasutamist. Eraldi on eelnõus defineeritud e-raamatu tarkvara termin, et eristada e-raamatu ja e-lugeri eriotstarbelist tarkvara: e-raamatu tarkvara on käsitatav teenusena, samal ajal kui e-lugeri tarkvara on toode. E-raamatu tarkvara on eelnõu § 3 punktis 6 esitatud definitsiooni järgi eriotstarbeline tarkvara, sealhulgas mobiilsideadmetel põhinev teenus, mida kasutatakse ligipääsuks e-raamatu failidele, nendes navigeerimiseks, nende lugemiseks ja kasutamiseks ning mis ei ole e-lugeri tarkvara. Tegemist ei ole ainult tarkvara ja failidega, vaid oluline on rõhutada, et e-raamat on reeglina trükitud paberraamatu elektroniline loetav või kuulatav versioon, kuid võib olla ka ainult elektronilises versioonis väljaantud teos. Tähtsaim on eelkõige raamatu enda sisu, sõltumata raamatu kättesaadavuse erinevatest vormidest.

Eelnõu § 2 lõike 2 punktiga 6 hõlmatakse seaduse kohaldamisalasse e-kaubanduse teenus (direktiivi art 2 lg 2 p f). Eelnõu seab nõuded neile e-kaubanduse teenust osutavatele ettevõtjatele, kes müüvad kaupa või teenust tarbijale. See ilmneb ka eelnõu § 3 punktis 1 esitatud definitsioonist, mille kohaselt on e-kaubanduse teenus vahemaa tagant osutatav teenus, mida osutatakse veebilehtede ja mobiilseadmetel põhinevate teenuste kaudu elektronilisel teel tarbija isiklikul taotlusel eesmärgiga sõlmida tarbijaleping. Sealjuures tähendab määratlus „vahemaa tagant“ seda, et teenust osutatakse ilma poolte üheaegse kohalolekuta; määratlus „elektronilisel teel“ tähendab, et teenus saadetakse lähtepunktist ära ja võetakse sihtkohas vastu elektroniliste andmetöötlus- (sh digitaalne pakkimine) ja -säilitusseadmete abil ning seda saadetakse, edastatakse ja võetakse vastu täielikult juhtmete või raadio kaudu, optiliselt või muude elektromagnetiliste vahendite abil; määratlus „tarbija isikliku taotluse põhjal“ tähendab, et teenust osutatakse füüsilise isiku (tarbija) nõudel.

Eelnõu kohaseid ligipääsetavuskohustusi e-kaubanduse teenustele tuleb kohaldada mis tahes toote või teenuse internetimüügi suhtes ning seetõttu ka käesoleva eelnõuga eraldiseisvalt hõlmatud toote või teenuse müügi suhtes tagamaks, et toodete ja teenuste internetimüük on puudega inimestele ligipääsetav. See nõue ei sõltu sellest, kas e-kauplejaks on avalik-õiguslik või erasektori ettevõtja.

Sisuliselt on e-kauplejal kohustus avaldada ligipääsetavas vormis teavet tema veebilehel pakutavate toodete ja teenuste kohta ning tagada, et pakutava teenuse osad (autentimis-, turva-, makseviisid, elektroonilised allkirjad) oleksid ligipääsetavad. Täpsemad ligipääsetavusnõuded reguleeritakse LiPS-i rakendusaktides. Selles osas, milles nõudeid ei ole reguleeritud, tuleb ettevõtjal lähtuda kõige uuemas rahvusvahelises suuniste standardis WCAG sätestatust.

Eelnõu § 2 lõikega 3 seotakse iseteenindusterminalid (v.a makseterminal) eelnõu kohaldamisalas olevate teenustega (direktiivi art 2 lg 1 p b alapunkt ii). Näiteks on eelnõu kohaldamisalas piletiautomaadid, mis väljastavad füüsilisi pileteid teenustele ligipääsuks (nt sõidupileteid väljastavad automaadid, pangakontori järjekorrapileteid väljastavad masinad jms).

Eelnõu § 2 lõikes 4 täpsustatakse LiPS § 2 lõike 2 punktis 4 nimetatud kohaldamisala piire. Täpsustus on vajalik, kuivõrd ligipääsetavuse direktiiv defineerib pangandusteenuseid olemasolevate EL-i õigusaktide kaudu, mille nõuded on Eesti õigusesse varem üle võetud (direktiivi art 3 p 28 alapunktid a–e). Nii on kohaldamisalas vaid järgmiste pangandus- ja finantsteenuste osutamine: a) krediidileping, mis on hõlmatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ¹⁸ (edaspidi *direktiiv 2008/48/EÜ*), või Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2014/17/EL elamukinnisvaraga seotud tarbijakrediidilepingute kohta ning millega muudetakse direktiive 2008/48/EÜ ja 2013/36/EL ja määrust (EL) nr 1093/2010¹⁹ (edaspidi *direktiiv 2014/17/EL*); b) teenus, mis on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL²⁰ (edaspidi *direktiiv 2014/65/EL*) I lisa A jao punktides 1, 2, 4 ja 5 ning B jao punktides 1, 2, 4 ja 5; c) makseteenus, mis on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/2366 makseteenuste kohta siseturul, direktiivide 2002/65/EÜ, 2009/110/EÜ ning 2013/36/EL ja määruse (EL) nr 1093/2010 muutmise ning direktiivi 2007/64/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta²¹ (edaspidi *direktiiv (EL) 2015/2366*) artikli 4 esimese lõigu punktis 3; d) maksekontoga seotud teenus, mis on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/92/EL maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta²² (edaspidi *direktiiv 2014/92/EL*) artikli 2 esimese lõigu punktis 3; e) e-raha, mis on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/110/EÜ, mis käsitleb e-raha asutuste asutamist ja tegevust ning usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalvet ning millega muudetakse direktiive 2005/60/EÜ ja 2006/48/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2000/46/EÜ²³ (edaspidi *direktiiv 2009/110/EÜ*) artikli 2 esimese lõigu punktis 2.

Direktiiviga 2008/48/EÜ ja direktiiviga 2014/17/EL hõlmatud krediidilepingud on finantsteenuse lepingu raames tarbijakrediidi ja elamukinnisvaraga seotud tarbijakrediidi andmine krediidiandjate ja -vahendajate seaduse § 3 tähenduses.

Direktiivi 2014/65/EL I lisa A jao punktides 1, 2, 4 ja 5 ning B jao punktides 1, 2, 4 ja 5 määratletud teenus on väärtpaberituru seaduse § 43 lõike 1 punktides 1, 2, 4 ja 5 sätestatud investeerimisteenused ja -tegevused ning § 44 punktides 1, 2, 4 ja 5 sätestatud investeerimisteenuse kõrvalteenused.

¹⁸ ELT L 133, 22.05.2008, lk 66–92.

¹⁹ ELT L 60, 28.02.2014, lk 34–85.

²⁰ ELT L 173, 12.06.2014, lk 349–496.

²¹ ELT L 337, 23.12.2015, lk 35–127.

²² ELT L 257, 28.08.2014, lk 214–246.

²³ ELT L 267, 10.10.2009, lk 7–17.

Investeeringisteenused, mille suhtes tuleb tagada ligipääsetavusnõuete täitmine on järgmised: väärtpaberitega seotud korralduste vastuvõtmine ja edastamine; väärtpaberitega seotud korralduste täitmine kliendi nimel ja arvel, st mis tahes toiming lepingu sõlmimiseks või lepingu sõlmimine kliendi nimel või arvel eesmärgiga omandada või võõrandada väärtpabereid, kaasa arvatud selliseid väärtpabereid, mille emitendiks nende emiteerimise hetkel on investeeringisühing; väärtpaberiportfelli valitsemine ehk ühest või mitmest väärtpaberist moodustatud portfelli valitsemine kliendi antud volituse alusel, omal äranägemisel ja iga kliendi puhul eraldi; investeeringisühingustamine ehk kliendile väärtpaberiga seotud tehingu kohta isikliku soovitus andmine komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2017/565, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/65/EL seoses investeeringisühingute suhtes kohaldatavate organisatsiooniliste nõuete ja tegutsemistingimustega ning nimetatud direktiivi jaoks määratletud mõistetega²⁴, artikli 9 tähenduses.

Hõlmatud investeeringisteenuste kõrvalteenused on järgmised: väärtpaberite hoidmise ja haldamise teenus, sealhulgas väärtpaberi ülekande- ja pandikorralduste vastuvõtmine ja edastamine; investorile väärtpaberitehinguks laenu või krediidi andmine (tingimusel, et krediidi- või laenuandja ise on seotud nimetatud tehinguga); investeeringisteenuse osutamisega seotud valuutavahetusteenus; investeeringis- ja finantsanalüüsi või muu üldise soovitus koostamine või andmine seoses väärtpaberitehingutega.

Investeeringisteenuseid võib osutada selleks Finantsinspeksioonilt vastava loa saanud isik – investeeringisühing, krediidiasutus, fondivalitseja või reguleeritud turu korraldaja (s.o börsikorraldaja, nt Nasdaq Tallinn AS). Tegevusluba võib hõlmata ka ühte või mitut investeeringisteenuse kõrvalteenust. Samas, üksnes kõrvalteenuste osutamiseks tegevusluba eraldi ei anta.

Direktiivi (EL) 2015/2366 artikli 4 esimese lõigu punktis 3 määratletud makseteenus on makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse (MERAS) § 3 lõikes 1 nimetatud makseteenus ning direktiivi 2009/110/EÜ artikli 2 esimese lõigu punktis 2 määratletud e-raha kui teenus on MERAS § 6 lõikes 1 nimetatud e-raha väljastamine.

Makseteenuseid osutavad ja e-raha väljastavad ettevõtjad, kellel on selleks vastav makseasutuse ja e-raha asutusena tegutsemise tegevusluba, sealhulgas osutavad makseteenuseid ka pangad. Makseteenuseid võib osutada nii pikaajalise kestvuslepingu raames kui ka ühekordse lepingu alusel. Lihtsustatult öeldes on makseteenused need teenused, mida makseteenuse pakkuja klient kasutab maksetehingute tegemiseks oma rahaga, sh rahaliste vahendite ülekandmine internetipangas või pangakontoris, samuti makseinstrumendi (pangakaart) kaudu algatatud maksed, sularaha väljavõtmine või sularaha maksmine oma kontole jms. Teenuse raames avatakse reeglina isiku nimele ka maksekonto, kuid mitte alati. Teatud makseteenuseid võib osutada ka kliendile maksekontot avamata või ei eelda teenuse osutamine maksekonto avamist selle teenuse pakkuja juures. Näiteks rahasiirdeteenust osutatakse ilma, et makse saajale või maksjale avataks maksekonto. Kontoteabe või makse algatamise teenus eeldab maksekonto olemasolu aga mõne teise makseteenuse pakkuja juures. Samas ei ole valuutavahetusteenus makseteenus, kui vääringu ümberarvestamine ei toimu kliendi kontrol (raha ei hoita kontrol). Ka kõikvõimalikud piiratud kasutusvõimalustega kliendikaartidega toimuvad tehingud ei ole üldjuhul makseteenuse regulatsiooniga hõlmatud.

²⁴ ELT L 87, 31.03.2017, lk 1–83.

E-raha on elektroonilisel kandjal säilitatav rahaline väärtus, mida väljastatakse rahalise sissemakse vastu ja mida aktsepteerib maksevahendina vähemalt üks isik, kes ei ole ise e-raha väljastaja. E-raha kasutatakse samuti maksetehingute tegemiseks. Tavalised on e-raha kaardid, millele on salvestatud rahalise sissemakse eest saadud nimiväärtuses e-raha ja mida saab kasutada teenuste ja kaupade eest tasumisel kui nn ettemakstud rahakaarti.

Direktiivi 2014/92/EL artikli 2 esimese lõigu punktis 3 määratletud maksekontoga seotud teenus on sisult makseteenuse lepingu alusel pakutav maksekontoga seotud VÕS § 709 lõikes 15¹ nimetatud põhimakseteenus. Kõik makseteenused ei eelda maksekonto avamist teenusepakkuja juures. Põhimakseteenuse osutamine eeldab aga alati maksekonto olemasolu ja hõlmab nii teenuseid, mis on vajalikud konto haldamiseks/pidamiseks, kui ka maksekontoga seotud makseteenuseid, näiteks sularaha maksmine kontole, maksekontolt sularaha väljavõtmine, maksekäsundite täitmine, sh makseinstrumendi kaudu makse algatamine, püsikorralduste täitmine, arvelduskrediidi pakkumine jne. Põhimakseteenuste lepingu näitena võibki tuua pankades pakutavaid erinevaid nn arvelduspakette, mille alusel makseteenuseid pakutakse.

Ligipääsetavusnõudeid tuleb kohaldada tarbijale osutatavatele teenustele ja toodetele, mis on vajalikud nende teenuste osutamiseks (nt sularaha- või makseautomaadid). Nõudeid kohaldatakse ka veebilehtede kaudu pakutavatele finantsteenustele, sealhulgas mobiilseadmetel põhinevatele teenustele ja erinevatele mobiilirakendustele. Klient saab oma nutitelefoniga alla laadida vastava teenust pakkuva panga (või makseasutuse) mobiilirakenduse, mis võimaldab tal kasutada erinevaid finantsteenuseid, näiteks ülekannete tegemine, maksed telefoninumbri alusel, kontoteabe nõue, kaartide ja limiitide haldamine (mh nt internetiostude lubamine), väärtpaberite ostmise või müümine.

Loetletud finantsteenuste tarbimiseks tuleb astuda teenusepakkujaga lepingulisse suhtesse. Direktiiv hõlmab nii finantsteenuseid kui nende osutamiseks sõlmitavaid lepinguid (tarbijakrediit, elamukinnisvaraga seotud tarbijakrediit, makseteenuste leping). Ligipääsetavusnõudeid tuleb seega täita mitte üksnes vastava teenuse kohta lepingu sõlmimise kontekstist lähtudes (nt lepingulise teabe andmise kohustuse kaudu), vaid nõudeid tuleb täita ka lepingu alusel vastava teenuse osutamisel.

Ligipääsetavusnõudeid kohaldatakse nende finantsteenuste suhtes, mida pakutakse pärast 2025. aasta 28. juunit. Enne 2025. aasta 28. juunit sõlmitud teenuselepingud jäävad kehtima, kuid teenuse pakkumine tuleb viia nõuetega kooskõlla. See tähendab, et teenused, mida pakutakse mõne finantsteenuse lepingu alusel ja mida ostutakse pärast 2025. aasta 28. juunit, peavad vastama ligipääsetavusnõuetele (vt ka üleminekusätete selgitusi).

Teatud finantsteenuste lepingueelse teabe esitamise formaat või sisu on EL-i õigusega juba ühtlustatud. Näitena võib tuua järgmised: makseteenuste lepingu tarbijale suunatud Euroopa Komisjoni tarbija õiguste infoleht (VÕS § 711 lg 7, § 711¹ lg 7), Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabeleht (VÕS § 403¹ lg 8), Euroopa standardinfo teabeleht elamukinnisvaraga seotud tarbijakrediidilepingu kohta (VÕS § 403³ lg 3), jae- ja kindlustuspõhiste investeerimistoodete põhiteabedokument (PRIIP). Tarbijale suunatud lepingueelse info standardiseeritud teabeleht peab olema esitatud tavatarbijale arusaadaval viisil, peab aitama mõista teenuse olemust, riske ja kulusid ning võrrelda erinevaid teenuseid ja nende põhitingimusi. Lepingueelne teave, sh standardiseeritud infolehed tuleb teha tarbijale kättesaadavaks. Reeglina tuleb muu hulgas avalikustada teave teenusepakkuja veebilehel. Teabe esitamisele ei ole üldjuhul ette nähtud eraldi formaati puudega isiku jaoks või kohustust esitada teave talle sobivas alternatiivses formaadis, v.a makseteenuse lepingu kohta esitatava teabe korral, kus EL-i õigusest tulenevalt tuleb info kättesaadavaks tegemisel

arvestada ka tarbija puuet. Loetletud finantsteenuste pakkumisel peavad ka teenuse osutamise veebikeskkonnad ja mobiilirakendused olema ligipääsetavusnõuetega kooskõlas.

Makseteenused, mis võimaldavad sularaha maksekontolt välja võtta ja sularaha maksekontole maksta on samuti eelnõu kohaldamisalas. Sularahaautomaadi suhtes tuleb järgida ka toote ligipääsetavusnõudeid.

Eelnõu § 2 lõikes 5 tuuakse välja teenuse ligipääsetavusnõuete kohaldamisala välistused. Kohaldamisala välistused lähtuvad direktiivis sätestatud välistustest.

Ligipääsetavama ühiskonna loomise suunas on riik käesoleva eelnõu koostamise kõrval liikumas ka teiste protsesside kaudu. Paralleelselt ligipääsetavuse direktiivi ülevõtmisega tegutseb Vabariigi Valitsuse poolt 2019. aastal loodud ligipääsetavuse rakkerühm, mille eesmärk on koostöös oluliste osapooltega selgitada välja ligipääsetavuse olukord ja probleemid kõikides olulisemates elukeskkonna ja ühiskonna aspektides ning töötada välja poliitikasuunised ja lahendused, mis võimaldavad lähima kümne aasta jooksul liikuda kõikidele inimestele ligipääsetava ühiskonna, avaliku ruumi ja teenuste suunas. Rakkerühma töö on direktiivi kohaldamisalast tunduvalt laiem, sinna kuuluvad ligipääs avaliku sektori hoonetele ja asutustele ning kogu avalikule ruumile ja selle eri osadele. Näiteks hõlmab rakkerühma töö ligipääsetavust kaubandusettevõtetes, kultuuri- ja meelelahutusasutustes, ühiskasutatavates väljõusaalides, kergliiklusteedel ja spordihoonetes. Samuti on rakkerühma tähelepanu keskmes ligipääsetavus riigi- ja erasektori teenustele, nt pangateenused, tele- ja audiovisuaalteenused ja muud sarnased teenused, aga ka e-teenustele, elukondlikule kinnisvarale ja transpordivahenditele. Ka ligipääsetav transporditaristu on rakkerühma fookusteema, arvestades selle olulisust võrdsete võimaluste tagamisel ühiskonnaelus osalemiseks. Rakkerühma töö raames analüüsitakse puudujääke ja arenguvõimalusi nii liikumisinfo kättesaadavuse ja hõlpsasti mõistetavuse kui transporditaristu kujundamise seisukohast. Rakkerühma lõpparuanne ühes laiaulatuslike ettepanekute ja soovitusetega nende rakendamiseks valmib 2021. aasta juulis. Osa rakkerühma vaheettepanekutest on riigi poolt juba ka töös ning lõpparuanne saab aluseks edasiste tegevuste kavandamisel, muu hulgas transpordisüsteemi ja -teenuste ning tehiskeskcondade ligipääsetavuse parandamisel.

Eelnõu § 2 lõike 5 punkti 1 kohaselt jäävad eelnõu kohaldamisalast välja need iseteenindusterminalid, mis on püsivalt paigaldatud sõitjateveoks kasutatavasse sõidukisse ning mida kasutatakse sõitjateveoteenuse mistahes osa osutamisel (nt valideerimisaparaadid ühistranspordis). Välistus lähtub direktiivi artikli 2 lõike 2 punkti c alapunktist v.

Eelnõu § 2 lõike 5 punktis 2 piiratakse kohaldamisala valla- ja linnaliinide ning ka maakonnaliinide puhul, seades nõuded limiteeritult vaid interaktiivsete iseteenindusterminalide suhtes. Välistus lähtub direktiivi artikli 2 lõike 2 punktist c ja selle alapunktist v.

Eelnõu § 2 lõike 5 punktis 3 täpsustatakse, et eelnõu kohaldamisalas oleva bussiveo puhul mõistetakse üksnes liinivedusid, seega juhuveod eelnõu kohaldamisalasse ei kuulu. Täpsustus lähtub direktiivi artikli 2 lõike 2 punktis c sätestatud määratlusest.

Eelnõu § 2 lõike 5 punktiga 4 jäetakse eelnõu kohaldamisalast teatud tingimustel välja internetipõhised kaardid ja kaardistamisteenused. Välistuse tingimuseks on see, et esmatähtis teave navigeerimiseks kasutatava kaardi puhul esitatakse ligipääsetaval digitaalsel kujul. Välistus lähtub direktiivi artikli 2 lõike 4 punktist c. Navigeerimiseks (mitte ala geograafiliseks kirjeldamiseks) mõeldud kaartide puhul võib olla vaja ligipääsetavat teavet, mis aitaks nt pimedal ja vaegnägijal teenuste osutamise koha üles leida (sest pime ja vaegnägija ei saa / ei pruugi saada visuaalset teavet,

intellektuaalse puudega inimene ei pruugi osata keerukaid navigatsioonifunktsioone hästi kasutada). Seetõttu tuleb internetipõhisele kaardile ja kaardistamisteenusele pakkuda ligipääsetav alternatiiv, mis enamiku kasutajate jaoks on lihtsas ja loetavas vormis (nt postiaadress, läheduses asuvad ühistranspordipeatused või kohtade või piirkondade nimed).

Eelnõu § 2 lõike 5 punktiga 5 jäetakse eelnõu kohaldamisalast välja selline kolmandale isikule pakutav veebilehe ja mobiilirakenduse sisu, mille arendamist ettevõtja ise mõjutada ei saa. Välistus lähtub direktiivi artikli 2 lõike 4 punktist d. Näiteks kui veebilehele või mobiilirakendusele lisandub hiljem täiendav sisu, nagu e-posti programm või blogi või kommenteeritav artikkel või muud kasutajate panustatavat sisu toetavad rakendused. Veebileht võib koosneda erinevatelt panustajatelt saadud sisust või lisatakse veebilehele sisu muudest allikatest aja jooksul automaatselt, näiteks dünaamiliselt lisatavad reklaamid. Põhimõtteliselt ei tohiks kasutada veebilehtedel ja mobiilirakendustes sellist sisu, mis takistab või vähendab pakutava teenuse funktsionaalsust.

Eelnõu § 2 lõike 5 punktiga 6 jäetakse eelnõu kohaldamisalast välja selline veeliikluse sõitjateveoteenus, mida osutatakse laeval: mis on ette nähtud kuni 12 reisija vedamiseks, mille meeskond koosneb kuni kolmest meeskonnaliikmest ning mis tahes laeval, kui teenuse vahemaa on ühes suunas väiksem kui 500m. Samuti jääb kohaldamisalast välja sõitjateveoteenus, mida osutatakse ekskursiooni ja lõbureiside (välja arvatud ristlus) ilma mehaanilise jõuallikata laeval (purjelaev) ning enne 1965. aastat projekteeritud ajaloolisel algupärasel reisilaeval ja selle üksikkoopial, mis on ehitatud valdavalt algupärastest materjalidest ja mis on ette nähtud kuni 36 reisija vedamiseks. Välistus lähtub direktiivi artikkel 3 punktis 34 toodud määratlusest.

Eelnõu § 2 lõikega 6 luuakse erand teenust osutavale mikroettevõtjale. Mikroettevõtja on eelnõus defineeritud. Eeskätt eristatakse mikroettevõtjaid teistest ettevõtjatest nende piiratud tööjõu, aastakäibe ja aastabilansi tõttu. Eeldus on see, et ligipääsetavusnõuete järgimine nõuab mikroettevõtjatelt suuremate ettevõtjatega võrreldes suuremat osa nende finantsressurssidest ja tööjõust, mis on suurema tõenäosusega ebaproportsionaalne. Märkimisväärne osa mikroettevõtjate kuludest tuleneb dokumentide ja registrite täitmisest või säilitamisest, et näidata vastavust EL-i õiguse kohastele nõuetele. Eelnõus eristatakse siiski toodetega tegelevaid mikroettevõtjaid ja teenuseosutajatest mikroettevõtjaid. Kõnealune erand kohaldub vaid teenuseosutajatest mikroettevõtjatele, kuivõrd nende puhul kujutab ligipääsetavusnõuete täitmise ebaproportsionaalsuse hindamise nõudmine isenesest ebaproportsionaalset koormust. Kui mikroettevõtja osutab teenust ja samal ajal laseb turule ka tooteid, kohaldub eelnõus sätestatud erand vaid tema tegevuse sellele osale, mis on seotud tema kui teenuseosutajaga. Erandi kohaldamisel on lähtutud direktiivi artikli 4 lõikest 5.

Eelnõu § 2 lõikes 7 sätestatakse, et eelnõus ettenähtud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduse sätteid, arvestades eelnõu erisusi.

KorS § 1 lõikes 3 sätestatakse, et riikliku järelevalve meetme kohaldamisel eriseaduse alusel lähtub korrakaitseorgan eriseaduses sätestatust, järgides KorS-i põhimõtteid. Eriseaduses reguleerimata juhul lähtutakse KorS-is sätestatust. Eelnõus seda sätet ei korrata.

Eelnõu § 2 lõikes 8 sätestatakse, et toodetega tegeleva ettevõtja suhtes, toodete vastavushindamisele, turujärelevalvele ja vastutusele kohaldatakse TNVS-i, arvestades eelnõu erisusi. TNVS-i kohaldatakse ka dokumentatsiooniga ning EL-i vastavusdeklaratsiooni (edaspidi *vastavusdeklaratsioon*) ja -märgisega seotud kohustustele, kuid arvestades, et dokumentatsiooni nõuded on TNVS-is seotud ettevõtjate kohustustega ning vastavusdeklaratsiooni ja -märgisega seotud nõuded on TNVS-is seotud vastavushindamisega. Seda eelnõus eraldi lahti ei kirjutata.

Ligipäasetavuse direktiiv põhineb EL-i õigusaktide järjepidevuse tagamiseks toodetega seotud nõuete puhul Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsusel nr 768/2008/EÜ toodete turustamise ühise raamistiku kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 93/465/EMÜ²⁵ (edaspidi *otsus nr 768/2008*). Ligipäasetavuse direktiiviga hõlmatud tooted kuuluvad EL-i harmoneeritud toodete regulatsiooni alla ja direktiiv kuulub toodete puhul EL-i ühtlustatud õigusaktide hulka. TNVS-i on koondatud regulatsioon, mis tuleneb horisontaalse iseloomuga kaupade vaba liikumist takistavate tehniliste kaubandustõkete vältimisele suunatud EL-i õigusaktidest, sh otsusest nr 768/2008. TNVS sätestab toote nõuetele vastavuse tagamise nõuded, toote nõuetele vastavuse tõendamise ja turujärelevalve korraldamise alused. TNVS on üldseadus ning seda kohaldatakse vaid juhul, kui puuduvad asjakohased sätted eriõigusaktides (*lex specialis*). Eriõigusakti olemasolul kohaldatakse TNVS-i vaid nende nõuete puhul, mida eriõigusakt ei reguleeri. Eeltoodust tulenevalt on toodete, sh toodete turujärelevalve regulatsiooni puhul LiPS eriõigusakt TNVS-i suhtes ja eelnõuga lisatakse vaid ligipäasetavuse direktiivi tooteid käsitlevad sätted, mis erinevad üldisest toodete raamistikust.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse eelnõus kasutatud terminite tähendused. Defineeritud on need terminid, mida ei ole tänaseni õiguslikult defineeritud või mille senised õiguslikud määratlused eelnõus kasutatuga ei ühti. Terminid on defineeritud vastavalt direktiivi artiklis 3 kasutatud definitsioonidele.

Alljärgnevalt tuuakse esiteks eraldi välja eelnõus määratletud terminid, mis on Eesti õiguses juba defineeritud, ning selgitatakse nende käesolevas eelnõus defineerimise vajadust. Teiseks tuuakse välja terminid, mida Eesti õiguses veel ei defineerita, kuid mille määratlused sätestatakse menetluses olevate eelnõude raames. Mitmed terminid on avatud LiPS § 2 kohaldamisala selgituste juures. Käesoleva paragrahvi selgitustes on välja toodud üksnes järgmised terminid.

Kuigi termin *teenus* on Eesti õiguses defineeritud tarbijakaitseseaduse (TKS) § 2 lõike 1 punktis 4, on TKS-is esitatud tähendus ligipäasetavuse direktiivis kasutatust oluliselt kitsam. Ligipäasetavuse direktiiv defineerib teenuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2006/123/EÜ teenuste kohta siseturul²⁶ (edaspidi *teenuste direktiiv*) artikli 4 punktis 1, milles omakorda viidatakse asutamislepingu artiklis 50 sätestatule, et teenus on mis tahes iseseisev majandustegevus, mida tavaliselt osutatakse tasu eest, kusjuures teenuse hulka kuuluvad eelkõige tööstuslik tegevus, kaubanduslik tegevus, käsitöenduslik tegevus ja vabakutseline tegevus. Teenuste direktiivi kohaselt on ka jaekaubandus teenus.

Kuigi termin *mikroettevõtja* on Eesti õiguses defineeritud raamatupidamise seaduse (RPS) § 3 punktis 14, on viidatu ja direktiivis esitatud määratluse vahel oluline erinevus. Selleks, et eelnõus oleks võimalik mikroettevõtja suuruse kindlaks määramisel lähtuda direktiivi juhistest, on eelnõus defineeritud ka termin *mikroettevõtja*. Direktiivi määratlus ühtib Euroopa Komisjoni soovitus nr 2003/361/EL, mis käsitleb mikroettevõtete ning väikese ja keskmise suurusega ettevõtete määratlust²⁷ (edaspidi *komisjoni soovitus 2003/361/EÜ*), artikli 3 punktis 3 esitatud määratlusega, mille kohaselt on mikroettevõtja selline ettevõtja, mis annab tööd vähem kui kümnele inimesele ja mille aastane käive ja/või aasta bilansimaht ei ületa kahte miljonit eurot. Eelnõus esitatud termin defineeribki mikroettevõtja kui ettevõtja, kus töötab vähem kui kümme inimest ja mille aastakäive ei ületa kahte miljonit eurot või mille aastane bilansimaht ei ületa kahte miljonit eurot.

²⁵ ELT L 218, 13.08.2008, lk 82–128.

²⁶ ELT L 376, 27.12.2006, lk 36–68.

²⁷ ELT L 124, 20.05.2003, lk 36–41.

Kuigi termini *ettevõtja* definitsioonile viitab TNVS § 4 lõige 2, mis omakorda viitab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 765/2008, millega sätestatakse akrediteerimise ja turujärelevalve nõuded seoses toodete turustamisega ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 339/93²⁸ (edaspidi *määrus nr 765/2008*), ning kuigi TNVS-i muutmise seaduse eelnõus (372 SE) täiendatakse § 4 lõiget 2 viitega Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 2019/1020 turujärelevalve ja toodete vastavuse kohta ning millega muudetakse direktiivi 2004/42/EÜ ja määruseid (EÜ) nr 765/2008 ja (EL) nr 305/2011²⁹ (edaspidi *määrus nr 2019/1020*), defineeritakse käesolevas eelnõus siiski ka termin *ettevõtja*. Ligipäasetavuse direktiivi tähenduses on *ettevõtja* laiem mõiste kui TNVS § 4 lõikes 2 viidatud ning määrustest nr 765/2008 ja nr 2019/1020 tulenev, kuna hõlmab ka teenuseosutajaid.

Kuigi termin *tarbija* on Eesti õiguses defineeritud TKS § 2 lõike 1 punktis 1, defineeritakse see siiski ka käesolevas eelnõus. *Tarbija* mõiste on direktiivis inspireeritud mitmest tarbijakaitsega seotud EL-i õigusaktist, mis kõik sisaldavad teatud sarnaseid elemente (nt tegemist on füüsilise isikuga, kes tegutseb väljaspool ametitegevust). Seepärast on ligipäasetavuse direktiivi tähenduses *tarbija* täpsem termin kui TKS § 2 lõike 1 punktis 1 sätestatud, tuues otsesõnu välja, et ametitegevuse all peetakse silmas isiku tegutsemist kaubandus-, ettevõtlus-, käsitöendus- ja kutsetegevuse eesmärgil.

Kuigi ligipäasetavuse direktiiv defineerib termini *audiovisuaalmeedia teenus*, puudub vajadus termini defineerimiseks käesolevas eelnõus, kuivõrd termin defineeritakse ligipäasetavuse direktiivis sätestatud mahus ja ulatuses ammendavalt eelnõus 327 SE.

Kuigi ligipäasetavuse direktiiv defineerib terminid *elektroonilise side teenus*, *spetsiaalne isikutevaheline sideteenus* ja *hädaabiühendus*, puudub vajadus terminite defineerimiseks käesolevas eelnõus, kuivõrd terminid defineeritakse ligipäasetavuse direktiivis sätestatud mahus ja ulatuses ammendavalt eelnõus 301 SE.

Eraldi ei ole eelnõus defineeritud termineid *väikeettevõtja* ja *keskmise suurusega ettevõtja*, sest nende definitsioonid tulenevad komisjoni soovitusel 2003/361/EL ning sellest lähtuvad praegu kõik ametkonnad.

Eelnõu 2. peatükis esitatakse ligipäasetavusnõuded.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse ligipäasetavuse horisontaalsed üldnõuded.

Eelnõu § 4 lõikes 1 sätestatakse, et tooted peavad ligipäasetavusnõuetele vastama nende turule laskmisel ja teenused peavad ligipäasetavusnõuetele vastama siis, kui neid osutatakse. Lõikes sätestatud kohustus tuleneb direktiivi artikli 4 lõikest 1. Säte on vajalik selleks, et panna paika konkreetne pidepunkt, alates millisest hetkest peavad tooted ja teenused ligipäasetavusnõuetele vastama. Toode lastakse turule, kui see tehakse esimest korda EL-i turul kättesaadavaks. Turul kättesaadavaks tehtud tooted peavad turule laskmise ajal vastama kohaldatavatele ligipäasetavusnõuetele. Kättesaadavaks tegemise mõistel on keskne roll liidu ühtlustamisõigusaktides ja see tähendab seda, et kõikidel tarneahelasse kuuluvatel ettevõtjatel, nagu tootja, importija, volitatud esindaja ja levitaja, on jälgitavusega seotud kohustused ning nad peavad ka ise aktiivselt tagama, et EL-i turul ringleksid ainult nõuetele vastavad tooted. Turule laskmise ja kättesaadavaks tegemise puhul on tegemist tavapärase toodete nõuetele vastavuse hetkega EL-i ühtlustatud õigusaktides, mille korral tagatakse, et lõppkasutajateni ehk tarbijateni jõuavad vaid

²⁸ ELT L 218, 13.08.2008, lk 30–47.

²⁹ ELT L 169, 25.06.2019, lk 1–44.

nõuetekohased tooted. Turul kättesaadavad eelnõu kohaldamisalas olevad tooted peavad vastama ligipääsetavusnõuetele hoolimata kasutusviisist. Näiteks tavatarbijale kasutamiseks ettenähtud arvuti riistvara ja operatsioonisüsteemid peavad vastama neile kohalduvatele ligipääsetavusnõuetele sõltumata sellest, kas arvuti pannakse üles kontoris töötegemiseks või kodus uudiste lugemiseks.

Eelnõu § 4 lõikes 2 sätestatakse üldised nõuded toodetele. Sättes käsitletakse direktiivi artikli 4 lõikest 2 tulenevat nõuet. Lähtuda tuleb eeldusest, et tooted peavad olema puudega inimestele kasutatavad. Kasutatavuse all on silmas peetud seda, et tooted on eeskätt juhitud, tajutavad ja mõistetavad.

Juhitavus tähendab, et toodete peenmotoorsele juhtimisele on ette nähtud alternatiivid, võimaldatud on järjestikjuhtimine ning kasutajatel on vajaduse korral võimalik toote töörežiimi kohandada. Alternatiive peenmotoorsele juhtimisele võivad vajada näiteks liikumispääsudega kasutajad, kellel on probleemid hoidmise, haaramise, haarde vabastamisega hiire, klaviatuuri ja muu taoliste seadmete kasutamisel. Alternatiivid on sel juhul mistahes toetavad riistvara kohandused (nt laiendatud klaviatuurid piiratud peenmootorika kontrolliga inimestele või miniklaviatuurid kasutajatele, kellel on peenmootorika üle kontroll, kuid piiratud liigutamislatus) ning tarkvaraprogrammid (nt kleepuvate klahvide funktsioon (ingl *sticky keys*), aeglase klahvide funktsioon (ingl *slow keys*) jms). Järjestikjuhtimine on funktsioon, mis võimaldab tooteid juhtida üksteisele järgnevate kindlas järjekorras käsklustega, kasutades kasutajaliidest (nt võimaldatakse kasutajal teha järjestikuseid klahvivajutusi, mis tavaliselt vajavad mitmeid samaaegseid klahvivajutusi). Kohandatud töörežiime võivad näiteks vajada kasutajad, kellel on motoorse piiratuse, piiratud tugevuse või ulatuse tõttu raske või võimatu kasutada standardseid riistvara funktsioone. Toote töörežiimide kohandamine võib tähendada riistvara kohandamist (nt võimaldatakse juhtkuul, puuteplaat, juhtkang jne) ja tarkvara, mis kohandab riistvara funktsioone (nt hääljuhtimine, klaviatuur ekraanil) või võimaldab ühildada toote tehnilise abivahendiga (nt *Braille* klaviatuuriga või kuvariga).

Tajutavus tähendab, et toodete kasutamise teave ja kasutajaliidese komponendid peavad olema esitatud kasutajatele viisil, mida nad suudavad hoomata. Teisisõnu peab kogu toote sisu olema kättesaadav, sh abivahendiga (nt peab nägemispääsudega kasutajal olema lugemise asemel võimalik teavet kuulata või taktiilselt kombata, kuulmispääsudega kasutajal peab helilise teabe puhul olema kuulamise asemel võimalik saada teavet läbi videosisu, nagu viipekeelne juhised, pilt, video, animatsioon vms). Arvestada tasub reaaleluliste nüanssidega, sest näiteks kuulmispääsudega kasutajad ei pruugi osata lugeda-kirjutada ning nende emakeeleks on valdavalt viipekeel.

Mõistetavus tähendab seda, et tootega on kaasas asjakohased juhised ja ohutusteave viisil ja vormis, mis on lõppkasutajale kergesti arusaadav. See tähendab seda, et teave peab olema esitatud võimalikult lihtsas keeles. See tähendab ka seda, et teabe sisu ja teave kasutajaliidese toimimise kohta peavad olema lihtsas keeles. Teksti sisu peab olema kasutajale loetav, sealjuures abistava tehnoloogiaga, ning tuleb tagada, et teave, mis on vajalik selle mõistmiseks, on olemas.

Sisuliselt peavad tooted sisaldama omadusi ja funktsioone, mis võimaldavad puudega kasutajatel toodetele ligi pääseda.

Ligipääsetavad peavad olema ka toodete pakendid (v.a iseteenindusterminalide pakendid) ning pakendil peab olema info vähemalt pakendi avamise, sulgemise, utiliseerimise kohta. Erandiks on iseteenindusterminalide pakendid, kuna iseteenindusterminalid ei ole tarbijatele müümiseks mõeldud tooted. Samuti peavad ligipääsetavad olema toodetel olev teave (märgistus, kasutusjuhend,

hoiatused), toodetega kaasas olevad või veebis kättesaadavad kasutusjuhised, sh juhised toodete paigaldamiseks. Sealjuures peab toodetel olema võimaluse korral info selle kohta, milliseid ligipääsetavuselemente tooted sisaldavad.

Eelnõu § 4 lõikes 3 sätestatakse üldised nõuded teenuse osutamisele. Sättes käsitletakse direktiivi artikli 4 lõikest 3 tulenevat nõuet. Nõuded on suunatud sellele, et ka puudega inimesed saaksid teenuseid kasutada kasutajale eeldataval ja optimaalsel viisil, s.o teistega võrdsetel alustel. Samal põhjusel peab ligipääsetav olema ka teave teenuse toimimise kohta ning kui kasutatakse tooteid, siis ka teave toodete ligipääsetavuse kohta. Siin on siiski mõeldud vaid neid tooteid, mis on n-ö teenuseosutaja kontrolli all. Teenuste pakkumisel kasutatavad tooted peavad olema kooskõlas konkreetsele tootele seatud ligipääsetavusnõuetega.

Eelnõu § 4 lõikes 4 sätestatakse volitusnorm, et toote ja teenuse täpsemad funktsionaalsed ligipääsetavusnõuded ja nõuded nende kohta antavale teabele kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega. Rakendusakti kavand on seletuskirjale lisatud.

Volitusnorm on vajalik selleks, et võtta rakendusaktiga Eesti õigusesse üle ligipääsetavuse direktiivi I lisas sätestatud toodetele ja teenustele kohalduvad täpsemad funktsionaalsed nõuded, millest ettevõtja peab lähtuma toote või teenuse ja selle kohta antava teabe ligipääsetavuse tagamisel. Määrusega kehtestataksegi käesoleva eelnõu kohaldamisalasse kuuluva toote ja teenuse ligipääsetavaks muutmisel kohalduvad täpsemad nõuded, samuti nõuded nimetatud toote ja teenuse kohta antava teabe ligipääsetavale esitamisele.

Rakendusaktis on sätestatud see, milliseid funktsioone peab toode või teenus täitma, kuid see, kuidas täpselt ühe või teise nõude täitmiseni jõuda, on jäetud lahtiseks, arvestusega, et nõuded peavad jätma ruumi innovatsioonile. Funktsionaalsete ligipääsetavusnõuete aluseelduseks on see, et tarbijale tuleb pakkuda alternatiive. Teisisõnu peavad toode ja teenus ning nende kohta antav teave olema tarbijale hoomatavad rohkem kui ühe meelega. Nii ei pea me sensorsetest kanalitest rääkides silmas kõiki sensoorseid kanaleid, vaid peame silmas alternatiive.

Euroopa Komisjon on jätnud endale volituse ligipääsetavuse direktiivi I lisas sätestatud ligipääsetavusnõudeid täiendada (direktiivi art 4 lg 9). Komisjon kasutab oma volitust vaid juhul, kui selgub, et I lisas sätestatud ligipääsetavusnõuded ei saa oma olemuse tõttu anda soovitud tulemust.

Eelnõu § 4 lõikes 5 sätestatakse ühe või mitme ligipääsetavusnõude kohaldamata jätmise eeldused. Eeldused tulenevad direktiivi artikli 14 lõikest 1. Nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel ei pruugi ettevõtjal olla mõistlikult võimalik täielikult kohaldada ühte või mitut käesolevast eelnõust tulenevat ligipääsetavusnõuet. Sellepärast luuakse välistus, mille järgi võib ettevõtja jätta nõude või nõuded erandjuhul kohaldamata kahe eelduse korral: 1) kui konkreetse nõude kohaldamine tähendab toote või teenuse ulatuslikku sisulist muutmist, mille tagajärjel muutuks toote või teenuse põhiolemus; 2) kui konkreetse nõude järgimine toob ettevõtjale kaasa ebaproportsionaalse haldus- või finantskoormuse.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse ettevõtjale tegutsemisvõimalus juhuks, kui ta leiab, et ligipääsetavusnõude või -nõuete kohaldamine toob endaga suure tõenäosusega kaasa ebaproportsionaalse haldus- või finantskoormuse ja toote või teenuse täieliku muutmise.

Selle paragrahvi eesmärk on luua erand ning nõuda ettevõtjalt ligipääsetavusnõuete täitmist vaid siis, kui nõuete täitmine ei käi tal üle jõu. Rõhutamist väärrib see, et tegemist ei ole läbiva välistusega.

Kui mõne nõude täitmine käib ettevõtjal üle jõu, tuleb tal siiski jõukohaseid ligipäasetavusnõudeid täita. Teisisõnu ei tähenda ühe või mitme konkreetse ligipäasetavusnõude täitmisest tulenev ebaproportsionaalselt suur koormus automaatselt seda, et ettevõtja ei pea täitma ühtegi ligipäasetavusnõuet. Ettevõtja peab käesoleva eelnõu kohaldamisalasse kuuluva toote ja teenuse tegema nii ligipäasetavaks kui võimalik, kohaldades ligipäasetavusnõudeid ulatuses, mis ei põhjusta ebaproportsionaalset koormust. Ebaproportsionaalsest koormusest tulenevad ühe või mitme ligipäasetavusnõude järgimise erandid ei või minna kaugemale sellest, mis on tingimata vajalik, et seda koormust vähendada konkreetse toote või teenuse puhul konkreetsel juhul.

Eelnõu § 5 lõikes 1 nähakse kahtluse korral ette vastav konkreetsete kriteeriumite alusel tehtav hindamine, mis tuleb ettevõtjal teha siis, kui talle tundub, et mõne ligipäasetavusnõude kohaldamine võib põhjustada ebaproportsionaalset koormust. Eeskätt saab ebaproportsionaalset koormust iseloomustada toote puhul tehniline dokumentatsioon, mille koostamise kohustus on tootjal. Teistel toodetega tegelevatel ettevõtjatel lasub kohustus tagada, et tootega on kaasas vajalik dokumentatsioon ja toode kannab vastavusmärgist. Seega saavad importija ja levitaja kasutada ebaproportsionaalse koormamise argumendile tuginedes muu hulgas tootja esitatud teavet. Kõnealuse hindamise kriteeriumid sisaldavad aga küsimusi, mis ei piirdu vaid tootmisega ning mis võivad olla ka näiteks levitaja vastutusel. Seepärast tuleb asjakohaseid nõudeid hinnata kõigil toodetega tegelevatel ettevõtjatel. Kohustus sätestatakse direktiivi artikli 14 lõike 2 ülevõtmisel.

Neid ligipäasetavusnõudeid, mille puhul ettevõtja ei ole leidnud, et need põhjustavad ebaproportsionaalse koormuse, tuleb kohaldada täiel määral. Hindamisel tuleb ebaproportsionaalne koormus kõrvutada tõenäolise kasuga, mida nõuete täitmine võib puudega kasutajale tuua. Hindamisel tuleb arvesse võtta üksnes õiguspäraseid põhjuseid. Õiguspäraseks põhjuseks ei saa olla see, et ligipäasetavust ei peeta prioriteediks, et puudub aeg või puuduvad teadmised.

Eelnõu § 5 lõikes 2 sätestatakse volitusnorm, et ettevõtja ebaproportsionaalse koormuse hindamise kriteeriumid ja ligipäasetavusnõuete kohaldamata jätmisest teavitamise kord kehtestatakse Vabariigi Valitsuse määrusega. Rakendusakti kavand on seletuskirjale lisatud.

Volitusnorm on vajalik selleks, et võtta rakendusaktiga Eesti õigusesse üle ligipäasetavuse direktiivi VI lisas sätestatud kriteeriumid, millest ettevõtja peab lähtuma, kui ta teeb ebaproportsionaalse koormuse hindamist.

Määrusega kehtestataksegi käesoleva eelnõu § 5 lõikes 1 viidatud ebaproportsionaalse koormuse hindamise kriteeriumid.

Kriteeriumide sisuks on: 1) nõuete netomaksumuse ja toote tootmise, turustamise või importimise või teenuse osutamise kogukulu suhe ettevõtja jaoks; 2) ettevõtja kulud ja tulud võrrelduna kasuga puudega inimestele; 3) ligipäasetavuse netomaksumuse ja ettevõtja netokäibe suhe. Kriteeriumide kehtestamine võimaldab muu hulgas nii ettevõtjatel kui järelevalveasutusel võrrelda erinevaid olukordi ning hinnata süstemaatiliselt ebaproportsionaalse koormuse võimalikku olemasolu.

Euroopa Komisjon on jätnud endale volituse ligipäasetavuse direktiivi VI lisas sätestatud ebaproportsionaalsuse hindamise kriteeriume täiendada, kuid ei plaani viidatud volitust kasutada, kui kriteeriumide täiendamise vajadust otseselt ei ilmne (direktiivi art 14 lg 7 ja art 26 lg 2).

Eelnõu § 5 lõike 6 järgi peab ettevõtja teavitama TTJA-d, kui ligipäasetavusnõuete järgimine on ebaproportsionaalselt koormav või seetõttu tuleb toote olemust täielikult muuta. Nõuete

kohaldamata jätmisest teavitamise sujuvamaks toimimiseks sätestatakse rakendusaktis täpsustused, mida ja kuidas peab ettevõtja TTJA-le esitama.

Eelnõu § 5 lõikes 3 sätestatakse ettevõtjale (v.a toodetega tegelevale mikroettevõtjale) kohustus hindamine dokumenteerida ning hindamistulemusi kajastavat dokumentatsiooni säilitada viis aastat, mis hakkab kulgema alates toote viimasest turul kättesaadavaks tegemisest või teenuse viimasest osutamisest. Kohustus sätestatakse direktiivi artikli 14 lõike 3 ülevõtmisel. Hindamistulemused tuleb TTJA-le esitada vaid viimase nõudmisel (vt ka § 5 lõike 6 selgitust). Toodetega tegelevatele mikroettevõtjatele kehtib küll dokumenteerimise erand, kuid nõuetekohase hindamise kohustus on ka neil ning TTJA nõudmisel tuleb toodetega tegelevatel mikroettevõtjatel esitada siiski faktid.

Eelnõu § 5 lõikes 4 sätestatakse ebaproportsionaalsele koormamisele tuginevale teenuseosutajale täiendav kohustus ebaproportsionaalse koormuse hinnang teatud juhtudel uuesti läbi vaadata. Teenuseosutaja peab uue hindamise tegema kolmel alternatiivselt esineval juhul: 1) kui teenust muudetakse; 2) kui TTJA seda nõuab; 3) igal juhul iga viie aasta tagant. Kohustus lähtub direktiivi artikli 14 lõikes 5 sätestatud nõudest.

Eelnõu § 5 lõikes 5 sätestatakse, et kui ettevõtja saab ligipäätavuse parandamiseks rahastust välistest allikatest (nendeks võivad olla nii avalik-õiguslikud kui eraõiguslikud allikad), ei ole tal õigust tugineda ebaproportsionaalsele koormamisele. Säte käsitleb direktiivi artikli 14 lõikes 6 olevat nõuet. See tähendab, et ettevõtja saab tugineda ebaproportsionaalsele koormamisele vaid juhul, kui ta peab kasutama ligipäätavuse parandamiseks omavahendeid ehk sisemisi finantseerimisallikaid, mis tulenevad ettevõtte enda kasumist (säilitatud tulust). Seega, kui kolmas isik on maksnud selle eest, et ettevõtja muudaks oma toote või teenuse ligipäätavaks (olgu selleks riigi või mõne eraõigusliku isiku toetus), ei saa ettevõtja ebaproportsionaalse koormamise argumendile tugineda.

Eelnõu § 5 lõikes 6 sätestatakse ettevõtjale kohustus teavitada ebaproportsionaalsest koormamisest TTJA-d ja esitada vastav dokumentatsioon. Kohustus sätestatakse direktiivi artikli 14 lõigete 3 ja 8 ülevõtmisel. Ettevõtja teavitab TTJA-d peale proportsionaalse koormuse hindamise tulemuste selgumist viivitamata. Dokumenteeritud hindamise tulemuse esitab ettevõtja TTJA-le vaid viimase nõudmisel, s.o ettevõtja ei pea esmase teavituse esitamisel tõendama dokumentaalselt faktilisi asjaolusid. Nõue kehtib ka toodetega tegelevale mikroettevõtjale, välja arvatud dokumenteerimise kohustuslikkus. Toodetega tegelevad mikroettevõtjad võivad siiski hindamist dokumenteerida, kui nad leiavad, et see lihtsustab TTJA-le hindamise seisukohast oluliste asjaolude esitamist. Eelnõu § 5 lõike 6 alusel antud rakendusaktis täpsustatakse missuguseid andmeid tuleb esitada TTJA-le.

Eelnõu 3. peatükis esitatakse ettevõtja kohustused ligipäätavuse tagamisel.

Peatükk jaguneb kaheks jaoks. Esimeses jaos esitatakse tootega tegeleva ettevõtja kohustused ning teises jaos esitatakse teenusega seotud ettevõtja kohustused.

Eelnõu 3. peatüki 1. jaos esitatakse tootega tegeleva ettevõtja kohustused.

Vastavalt eelnõu § 2 lõikes 8 sätestatule kohaldatakse toodetega tegeleva ettevõtja kohustuste puhul TNVS-i (2. peatükk) ning käesolevas eelnõus on sätestatud üksnes erisused TNVS-i suhtes.

TNVS 2. peatüki 2. jagu sätestab ettevõtjate üldised kohustused, mis laienevad nii harmoneeritud kui harmoneerimata valdkonnas tegutsevatele ettevõtjatele. TNVS 2. peatüki 3. jaos on sätestatud ettevõtjate kohustused toote nõuetele vastavuse tagamiseks harmoneeritud valdkonnas, kuhu kuulub

ka käesolev eelnõu. Kõik ettevõtjad peavad tooteid turule lastes või neid seal kättesaadavaks tehes olema vastutustundlikud, järgima hoolsuskohustust ning tagama kooskõla asjakohaste ligipääsetavusnõuetega. Hoolsuskohustus tähendab seda, et ettevõtja peab tegema kõik endast oleneva, et talle kohalduvad nõuded oleksid täidetud. Ettevõtjate kohustused jagunevad selgelt ja proportsionaalselt vastavalt iga ettevõtja rollile tarne- ja turustusprotsessis. Kuna teatud ülesandeid saab täita ainult tootja, tuleb teha selget vahet tootja ja turustusahela edasiste ettevõtjate vahel. Samuti tuleb teha selget vahet importija ja levitaja vahel, sest importija toob tooteid EL-i turule kolmandatest riikidest. Importija peab seega tagama nimetatud toodete vastavuse EL-i nõuetele.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse tootja kohustused.

Eelnõu § 6 lõikes 1 sätestatakse tootja kohustus oma toote turule laskmisel tagada, et see on projekteeritud ja toodetud kooskõlas ligipääsetavuse direktiivis sätestatud nõuetega, kasutades eelnõu §-s 12 sätestatud vastavushindamismenetlust. Sättes käsitletakse direktiivi artikli 7 lõikes 2 olevat nõuet. Kui vastavushindamisega on tõendatud toote vastavus nõuetele, koostab tootja EL-i vastavusdeklaratsiooni ning kinnitab tootele vastavusmäärgise. Erinevus TNVS § 14 lõigetest 1 ja 2 on see, et sättes täpsustatakse ligipääsetavusnõuetele kohalduvat konkreetset vastavushindamismenetlust, milleks on tehnilise dokumendi koostamine ja selle järgimisel põhinev tootmise sisekontroll (otsuse nr 768/2008 II lisa vastavushindamise moodul A).

Eelnõu § 6 lõikes 2 sätestatakse dokumentide säilitamise tähtaeg (direktiivi art 7 lg 3). TNVS § 14 lõike 3 järgi on tootjal kohustus säilitada tehnilist dokumentatsiooni ja vastavusdeklaratsiooni pärast toote turule laskmist vähemalt kümme aastat. Arvestades, et direktiiv loob ligipääsetavusnõuetega seonduvalt TNVS-ist erineva tähtaja, sätestatakse vastavalt ka käesoleva eelnõuga tootjale tehnilise dokumentatsiooni ja vastavusdeklaratsiooni säilitamise kohustuseks vaid viieaastane tähtaeg. Tähtaeg hakkab kulgema pärast toote turule laskmist.

Eelnõu § 6 lõikes 3 sätestatakse tootega kaasas oleva teabe selguse, arusaadavuse ja mõistetavuse nõue. Nõue lähtub direktiivi artikli 7 lõikest 6. Selge on teave, mille mitmeti mõistetavus on viidud miinimumini. Selleks et võimaldada tarbijale arusaadavat teavet toote kohta, peab tootja TNVS § 14 lõike 7 järgi tagama, et tarbijale turul kättesaadavaks tehtavate toodete puhul on nendega kaasas juhised ja ohutusteave. Ligipääsetavuse tagamiseks peab teave vastama ka eelnõu nõuetele. Arusaadav on teave, mis on tajutav (teabe sisu on kättesaadav) ja on loetav. Mõistetav on teave, mis on esitatud lihtsas keeles.

Eelnõu § 6 lõikes 4 sätestatakse tootjale järelevalveasutuse teavitamise kohustus. Sättes käsitletakse direktiivi artikli 7 lõikes 8 olevat nõuet. Kui tootjale saab teatavaks turule lastud toote ühele või mitmele ligipääsetavusnõudele mittevastavus, teavitab ta sellest viivitamata järelevalveasutust. Teavitus on vormivaba, kuid selles tuuakse välja üksikasjad mittevastavuse ja rakendatud parandusmeetmete kohta. Nõue on ajendatud tootja kohustusest tagada, et turul oleksid vaid nõuetele vastavad tooted. Parandusmeetmed võivad olla nii toote vastavusse viimine kui ka toote turult kõrvaldamine, toote turult tagasi kutsumine ja toote hävitamine. Kuigi TNVS § 13 lõige 1 sätestab kohustuse teavitada turujärelevalveasutust TNVS § 6 kriteeriumite alusel ohutusnõuetele mittevastavatest toodetest, tuleb üksikasjadest ja parandusmeetmetest teavitada ainult tõsise ohu korral (TNVS § 13 lg 2). Teavitamisest olulisem on TNVS § 14 lõike 8 järgi tootja kohustus, et kui tootja arvab, et toode, mille ta on turule lasknud, ei vasta nõuetele või kujutab endast ohtu, on ta viivitamata kohustatud võtma sobivad meetmed – viima toote nõuetega vastavusse, nõudma selle tarbijatelt tagasi või turult kõrvaldama. Tootjad on kohustatud tegema koostööd turujärelevalveasutustega.

Eelnõu § 6 lõikes 5 sätestatakse tootja kohustus säilitada andmeid ligipääsetavusnõuetele mittevastavate turule lastud toodete ja seotud kaebuste kohta. Kohustus sätestatakse direktiivi artikli 7 lõike 8 nõude ülevõtmisel. Tegemist on ettevõtja hoolsuskohustuse täitmisega, et tagada ettevõtjal endal parem ülevaade oma toodete ja tootmise kvaliteedist.

Lisaks eeltoodule kohalduvad tootjale TNVS §-des 11 ja 13 olevad sätted, mida eelnõu ei käsitle. Iga toote tuvastamise ja jälgitavuse tagamiseks kogu turustusahelas peab see olema nõuetekohaselt märgistatud. Tootja peab tagama, et tema toode kannab tüübi-, partii- või seerianumbrit või muud märget, mis võimaldab seda tuvastada. Kui toote suurus või iseloom ei võimalda kanda märget tootele, peab nõutud teave olema pakendil või tootega kaasasolevas dokumendis. Samuti peab toode olema varustatud andmetega tootja kohta. Tootja märgib tootele või kui see ei ole võimalik, pakendile või tootega kaasasolevasse dokumenti vähemalt oma nime või kaubamärgi ja kontaktaadressi. Aadress peab osutama ühele kohale, kus tootjaga saab ühendust võtta.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse volitatud esindaja ülesanne. Volitatud esindaja rolli reguleerib direktiivi artikkel 8 ja IV lisa punkt 5. TNVS §-s 15 on sätestatud volitatud esindaja nõuded, mis kohalduvad ka LiPS-i korral ja seetõttu ei ole sätteid dubleeritud. Tootja võib kirjaliku volituse alusel määrata teatud ülesannete täitmiseks volitatud esindaja, kellel on pädevus tegutseda tootjalt saadud volituste piires. Volitatud esindaja ülesannete hulka ei kuulu tootja kohustus tagada oma toote turule laskmisel, et see on projekteeritud ja toodetud kooskõlas asjakohases õigusaktis sätestatud nõuetega, ega tehnilise dokumentatsiooni koostamine. Volitatud esindaja puhul on oluline rõhutada, et tootja volitatud esindajaks ei ole mistahes tootja esindaja või toote importija. Tootja volitatud esindaja peab omama vastavat kirjalikku volitust tegutseda volitatud esindajana, suhelda turujärelevalveasutustega, allkirjastada vastavusdeklaratsiooni toote kohta, hoida toote nõuetele vastavust tõendavat dokumentatsiooni jne. Kirjalikus volituses peab olema kirjas volitatud esindaja volituse ulatus ja volitatud esindaja saab ülesandeid täita volituse piires. Eelnõu §-s 7 on direktiivi IV lisas sätestatud võimalus määrata vastavusdeklaratsiooniga ja -märgisega seotud kohustuste täitjaks volitatud esindaja. Kuigi volitatud esindaja dokumentatsiooni hoidmise kohustus on sätestatud ka TNVS-is, seisneb erinevus säilitustähtajas, mis TNVS-i kohaselt on volitatud esindajale kümme aastat, kuid käesolevas eelnõus on dokumentide hoidmise säilitustähtjaks vastavalt direktiivile viis aastat.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse importija kohustused. Importija on isik, kes laseb toote kolmandast riigist EL-i turule. Importijale kohalduvad ka TNVS §-s 16 sätestatud kohustused. Importija peab tagama, et kolmandatest riikidest pärit tooted vastavad ligipääsetavusnõuetele ning et ta ei lase turule selliseid tooteid, mis nendele nõuetele ei vasta. See hõlmab ka importija kohustust tagada, et tootja on teinud asjakohase vastavushindamise, koostanud tehnilise dokumentatsiooni, toode on nõuetekohaselt märgistatud ning tootega on kaasas nõutud dokumendid. Importijale kohaldatakse ka nõudeid, mis on sätestatud tootja kohustustena. Seega peab sarnaselt tootjaga ka importija varustama toote enda nime või kaubamärgi ja kontaktandmetega. Kui toote suurus või iseloom ei võimalda seda teavet kanda tootele, võib teabe lisada pakendile või tootega kaasasolevasse dokumenti. See hõlmab ka juhud, kui importija peaks andmete lisamiseks avama pakendi. Samuti vastutab importija tema poolt turule lastud toodete nõuetele vastavuse ja ohutuse eest ning on viivitamata kohustatud võtma sobivad abinõud nende nõuete tagamiseks ja tegema koostööd turujärelevalveasutustega.

Eelnõu § 8 lõikes 1 sätestatakse importija kohustus hoida järelevalveasutusele kättesaadavana tootja koostatud vastavusdeklaratsiooni koopiat ja tehnilist dokumentatsiooni. Dokumentide hoidmise kohustus on importijal viis aastat pärast toote turule laskmist. Kuigi sarnane kohustus on sätestatud

ka TNVS-is (TNVS § 16 lg 5 ja § 14 lg 3), seisneb erinevus säilitustähtajas, mis direktiivi artikli 9 lõike 7 ligipäasetavusnõuete puhul on üksnes viis aastat, TNVS-is aga kümme aastat.

Eelnõu § 8 lõikes 2 viidatakse, et importijale kehtivad osaliselt tootjale sätestatud kohustused (direktiivi art 9 lg-d 4 ja 8). Nende hulgas on importijal kohustus tagada, et tootega kaasas olev teave on selge, arusaadav ja mõistetav (vt eelnõu § 6 lõike 3 selgitust), teavitada toote ligipäasetavusnõuetele mittevastavusest järelevalveasutust (vt eelnõu § 6 lõike 4 selgitust) ja omada ligipäasetavusnõuetele mittevastavate toodete ja seotud kaebuste kohta andmeid (vt eelnõu § 6 lõike 5 selgitust).

Eelnõu §-s 9 sätestatakse levitaja kohustused. Levitaja on mis tahes turustusahelas osalev isik, välja arvatud tootja, või importija, kes teeb toote turul kättesaadavaks. Levitajale kohalduvad ka TNVS §-des 12 ja 17 sätestatud kohustused. Levitaja teeb toote turul kättesaadavaks pärast seda, kui tootja või importija on selle turule lasknud, ning on kohustatud tegutsema hoolsalt, et tagada tema vastutusel oleva toote nõuetele vastavus. Levitaja peab enne toote kättesaadavaks tegemist kontrollima, et toode on nõuetekohaselt märgistatud ja sellega on kaasas kõik õigusaktidega nõutud dokumendid. Samuti peab ta kontrollima, et tootja ja/või importija on kandnud tootele oma nime ja kontaktandmed ning et tootja on kandnud tootele toodet tuvastada võimaldava märke. Kui toode, mille levitaja on turul kättesaadavaks teinud, ei vasta nõuetele, on levitaja kohustatud tagama, et viivitamata võetakse meetmed – viiakse toode nõuetega vastavusse, nõutakse see tarbijatelt tagasi või kõrvaldatakse turult. Ohtliku toote korral teavitab levitaja viivitamata asjakohast turujärelevalveasutust. Sarnaselt teiste ettevõtjatega on levitaja kohustatud tegema koostööd TTJA-ga.

Eelnõu § 9 lõikes 1 sätestatakse levitaja kohustus teavitada turule lastud toote ligipäasetavusnõuetele mittevastavuse ilmnemisest tootjat, importijat ja TTJA-d. Säte käsitleb direktiivi artikli 10 lõikes 3 olevat nõuet.

Eelnõu § 9 lõikes 2 sätestatakse, et järelevalveasutusele esitab levitaja eelnõu § 9 lõikes 1 sätestatud teates üksikasjad mittevastavuse ja rakendatud parandusmeetmete kohta. Säte käsitleb direktiivi artikli 10 lõikes 5 olevat nõuet. Parandusmeetmed võivad olla nii toote vastavusse viimine kui ka toote turult kõrvaldamine, toote turult tagasi kutsumine ja toote hävitamine.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse toodetega tegelevate ettevõtjate kindlakstegemise viis (direktiivi art 12). Toodetega tegeleval ettevõtjal on kohustus teavitada järelevalveasutust viimase nõudmisel kõigist ettevõtjatest, keda ta on tootega varustanud või kes on teda tootega varustanud. Teave hõlmab viit möödunud aastat, mida hakatakse arvestama ajahetkest, mil toimus viimane toote tarne. Komisjonil on õigus delegeeritud õigusaktiga pikendada eelnimetatud ajavahemikku teatud toodete korral, kui leitakse, et pikendamine on toote majanduslikult kasuliku tööeaga proportsionaalne.

Eelnõu 3. peatüki 2. jaos esitatakse teenusega seotud ettevõtja kohustused.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse teenuseosutaja kohustused.

Eelnõu § 11 lõikes 1 sätestatakse teenuseosutaja kohustus tagada teenuse vastavus kohaldatavatele ligipäasetavusnõuetele. Sättes käsitletakse direktiivi artikli 13 lõikes 1 olevat nõuet. Sisuliselt tuleb teenuseosutajal tagada, et ta kavandab ja osutab teenust kooskõlas käesoleva eelnõu ja selle alusel antavate rakendusaktide nõuetega.

Eelnõu § 11 lõikes 2 sätestatakse teenuseosutaja kohustus koostada teenuse ligipääsetavusnõuetele vastavust selgitav teabedokument, mille peab tegema suuliselt ja kirjalikult avalikult kättesaadavaks ning mida peab säilitama kogu teenuse osutamise vältel. Teabedokument peab olema tehtud avalikuks ligipääsetaval viisil. Teave on ligipääsetavalt esitatud siis, kui teave on tajutav (info antakse edasi rohkem kui ühe meeleeelundi kaudu), kasutatav, arusaadav ja töökindel. Kohustus sätestatakse direktiivi artikli 13 lõike 2 nõude ülevõtmisel.

Teave on tajutav, kui seda ja kasutajaliidese komponente esitatakse kasutajale viisil, mida ta suudab tajuda. Näiteks saab veebilehe tajutavuse parandamiseks mittetekstilisele sisule (pilt, video, animatsioon vms) lisada tekstilise kirjelduse, mida piiratud funktsionaalse võimekusega kasutaja (sh puudega kasutaja) saab alternatiivse infoallikana kasutada. Tajutavuse põhimõtte eesmärk on rõhutada, et kogu sisu peab olema kättesaadav, sh abivahendiga (nt nägemispiiranguga inimesel on lugemise asemel võimalik saada teavet auditiivsete töörežiimide või taktiilselt kombatavate töörežiimide vahendusel; kuulmispiiranguga inimesel on helilise teabe puhul kuulamise asemel võimalik teavet lugeda ja saada viipekeele vahendusel). Teabe tajutavuse juures on oluline ka see, et teave oleks kättesaadavas tekstiformaadis ning sobiva suuruse ja kujuga kirjafondis.

Teave on kasutatav, kui see on kasutajale kättesaadav piisavalt kaua (nt selle lugemiseks on piisavalt aega) ja piisavalt selgelt navigeeritavalt (nt konkreetset sisu on võimalik lihtsalt leida). Teave on arusaadav, kui see on esitatud võimalikult lihtsas keeles ning teabe sisu ja teave kasutajaliidese toimimise kohta on mõistetavad (esitatud loogilisel kujul, konstantselt ühte moodi). Teksti sisu peab olema loetav kasutaja poolt ka abistava tehnoloogiaga, kusjuures tuleb tagada, et teave, mis on vajalik selle mõistmiseks, on olemas.

Teave on töökindel, kui seda on võimalik saada erinevate abivahendite ja tugitehnoloogiate kasutamise kaudu.

Teabedokument peab sisaldama hinnangut, kus tuleb selgitada, kuidas teenused nõuetele vastavad. Sisuliselt tuleb arusaadaval viisil kirjeldada teenust ja selgitada selle tööpõhimõtteid. Samuti tuleb kirjeldada, kuidas teenus asjakohaseid ligipääsetavusnõudeid täidab.

Eelnõu § 11 lõikes 3 sätestatakse teenuseosutaja kohustus arvestada muutusi teenuse osutamise tingimustes ja nõuetes, millest lähtuvalt määratakse kindlaks teenuse vastavus ligipääsetavusnõuetele (direktiivi art 13 lg 3).

Eelnõu § 11 lõikes 4 sätestatakse teenuseosutaja tegutsemiskohustus juhul, kui teenus ei vasta asjakohastele ligipääsetavusnõuetele. Teenuseosutajal tuleb sel juhul teenus ligipääsetavusnõuetega kooskõlla viia ning teavitada mittevastavusest ja rakendatud parandusmeetmetest järelevalveasutust. Kohustus tuleneb direktiivi artikli 13 lõikest 4.

Eelnõu § 11 lõikes 5 täpsustatakse, et teenuseosutajal on rakendatud parandusmeetmete puhul kohustus teha järelevalveasutusega igakülgset koostööd. Nõue tuleneb direktiivi artikli 13 lõikest 5.

Eelnõu 4. peatükis esitatakse toote vastavushindamise elemendid ning toote ja teenuse vastavuseeldused. Toote vastavushindamise elemendid kajastavad direktiivi IV lisa nõudeid.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse toote vastavushindamise põhinõuded (direktiivi IV lisa p-d 1 ja 3).

Eelnõu § 12 lõikes 1 sätestatakse, et toote nõuetele vastavust tõendatakse, lähtudes eelnõu 4. peatükis sätestatud nõuetest, ning **lõikes 2** sätestatakse tootja kohustus tootmisprotsessi ja selle

kontrolliga tagada, et toode on sellele kohalduvate ligipäasetavusnõuetega ja toote kohta koostatud tehnilise dokumentatsiooniga vastavuses. Toodete vastavushindamise suhtes tuleb kasutada tootmise sisekontrolli moodulit A, mis on esitatud otsuse nr 768/2008/EÜ II lisa. Direktiivis (IV lisa) on valitud vastavushindamiseks tootmise sisekontrolli menetlus, sest see võimaldab ettevõtjatel näidata, et turul kättesaadavaks tehtud tooted vastavad ligipäasetavusnõuetele, tekitamata samal ajal liigset koormust. Tootmise sisekontrolli menetlusse ei kaasata kolmanda osapoole hindamist ehk vastavushindamisasutust ning tootja tagab ise toodete vastavuse ligipäasetavusnõuetele tehnilise dokumentatsiooni koostamisega ning tootmisel tehnilise dokumentatsiooni ja ligipäasetavusnõuete järgimisega.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse tehnilise dokumentatsiooni sisunõuded (direktiivi IV lisa p 2).

Eelnõu § 13 lõikes 1 sätestatakse tootja kohustus koostada toote kohta tehniline dokumentatsioon sellisel viisil, mis võimaldab hinnata toote vastavust kohaldatavatele ligipäasetavusnõuetele. Sealjuures peavad tehnilised dokumendid käsitlema hindamiseks vajalikul määral toote konstruktsiooni, valmistamist ja kasutamist.

Eelnõu § 13 lõikes 2 sätestatakse, et tehniline dokumentatsioon peab olema koostatud viisil, mis võimaldab tootjal asjakohasel juhul tõendada, et teatud ligipäasetavusnõude või nõuete järgimine põhjustaks talle ebaproportsionaalset haldus- või finantskoormust või tooks kaasa toote täieliku muutmise. Asjakohaseks juhuks saab pidada olukorda, kus tootja ei pea õigeks järgida ühte või mitut tootele kohalduvat ligipäasetavusnõuet, tuginedes täieliku muutmise või ebaproportsionaalse koormamise argumentidele.

Eelnõu § 13 lõike 3 punktides 1–3 sätestatakse tehnilise dokumentatsiooni kohustuslikud sisuelemendid. Nendeks on toote üldkirjeldus, ELT-s avaldatud harmoneeritud standardite ja asjakohaste tehniliste spetsifikatsioonide loetelu ning ligipäasetavusnõuete järgimiseks kasutatud lahenduste kirjeldused. Kui harmoneeritud standardeid või tehnilisi spetsifikatsioone kohaldata osaliselt, täpsustatakse tehnilises dokumentatsioonis seda, milliseid osi kohaldata.

Eelnõu §-s 14 sätestatakse toote vastavusdeklaratsiooni ja vastavusmärgisega seotud tootja kohustused.

Eelnõu § 14 lõikest 1 tuleneb tootja kohustus koostada ligipäasetavusnõuetele vastava toote kohta vastavusdeklaratsioon. Lõikes käsitletakse direktiivi artikli 16 lõikes 4 ja IV lisa punktis 4 olevaid nõudeid. Sellega kinnitab tootja, et asjakohased ligipäasetavusnõuded, mis tootele kohalduvad, on täidetud. Vastavusdeklaratsioonist peab ilmnema, millise tootemudeli kohta see koostati. Tootja võib vastavusdeklaratsiooni koostamiseks ja täitmiseks volitada ka volitatud esindaja.

Eelnõu § 14 lõikes 2 antakse tootjale juhised vastavusdeklaratsiooni vormi järgimise kohta. Juhised tuleneb direktiivi artikli 16 lõikest 2. Selleks viidatakse otsuse nr 768/2008/EÜ III lisa esitatud näidisele. Vastavusdeklaratsioon on dokument, millest nähtub, milliste nõuetele on tootja arvestanud ning millistele nõuetele toode vastavaks on deklareeritud või tunnustatud. Kui ligipäasetavusnõuete kohaldamisalas olevale tootele kohalduvad ka muu ühtlustatud toodete EL-i õigusakt (nt madalpinge direktiiv), koostatakse toote kohta üks vastavusdeklaratsioon, mis käsitleb kõiki tootele kohalduvaid nõudeid. Deklaratsioon peab sisaldama kogu olulist teavet, et määrata kindlaks EL-i õigusaktid, mida toote suhtes kohaldatakse, viiteid harmoneeritud standarditele või tehnilistele spetsifikatsioonidele, toote identifitseerimisandmeid (nt mudel või tüüp) ning tootja või volitatud esindaja kontaktandmeid ja allkirja. EL-i vastavusdeklaratsiooni koostamise ja

allkirjastamisega võtab tootja endale vastutuse toote nõuetele vastavuse eest. Tootja peab vastavusdeklaratsiooni järjepidevalt ajakohastama.

Eelnõu § 14 lõikes 3 sätestatakse, et kui tootja on ühe või mitme ligipäasetavusnõude puhul kasutanud käesoleva eelnõu § 4 lõikes 5 ja §-s 5 sätestatud erandit, peab vastavusdeklaratsioonist ilmne, millise ligipäasetavusnõude puhul on kõnealust erandit kohaldatud (direktiivi art 16 lg 1).

Eelnõu § 14 lõikes 4 sätestatakse tootja kohustus tagada, et igale tootele, mis ligipäasetavusnõuetele vastab, on kinnitatud vastavusmargis ehk CE-margis. Sättes käsitletakse direktiivi artikli 18 lõikes 1 olevat nõuet. Vastavusmargis kinnitatakse loetaval ja kustutamatul viisil otse tootele või selle andmeplaadile. Põhjendatud juhul võib vastavusmargise kinnitada pakendile või lisada tootega kaasas olevatele dokumentidele, näiteks juhul, kui toote väga väiksed mõõtmed või olemus ei võimalda CE-margise paigaldamist. Tootja võib volitada CE-margise paigaldamiseks ka volitatud esindajat.

Eelnõu §-s 15 lõigetes 1 ja 2 sätestatakse toote ja teenuse vastavuseeldus vastavalt direktiivi artikli 15 lõigetele 1 ja 4. Toode ja teenus loetakse ligipäasetavusnõuetele vastavaks, kui need on kooskõlas ligipäasetavusnõudeid hõlmava harmoneeritud standardiga või standardi asjakohase osaga ja kui need on vastavuses ligipäasetavusnõudeid hõlmava tehnilise spetsifikatsiooni või selle osaga.

Eelnõu 5. peatükis esitatakse riikliku järelevalve sätted.

Eelnõu §-s 16 määratakse järelevalveasutus. Nõue tuleneb direktiivi artikli 23 lõikest 2. Käesolevas eelnõus ja selle alusel kehtestatavates õigusaktides sätestatud nõuete täitmise üle teeb järelevalvet TTJA.

Laiemalt koondatakse ligipäasetavusnõuetega seonduv järelevalve TTJA-le. Seeläbi on käesolev eelnõu tihedalt seotud eelnõuga 409 SE. 01.12.2018 jõustunud avaliku teabe seaduse muutmise seadusega võeti riigisisesse õigusesse üle avaliku sektori veebidirektiiv ning AvTS § 45 lõike 1 punktis 1¹ sätestati, et teabevaldajate üle riiklikku ja haldusjärelevalvet nende poolt veebilehe ja mobiilirakenduse pidamise nõuete täitmisel teeb Andmekaitse Inspeksioon (edaspidi AKI). Eelnõuga 409 SE antakse AvTS-is sätestatud teabevaldajate üle riikliku ja haldusjärelevalve tegemine veebilehe ja mobiilirakenduse ligipäasetavuse nõuete täitmisel AKI-lt TTJA-le. MKM on oma eelarvest eraldanud TTJA-le rahalised vahendid veebilehtede ja mobiilirakenduste ligipäasetavusega seotud kompetentsi arendamiseks.

Igal tarbijal on õigus pöörduda TTJA kui järelevalveasutuse (pädeva haldusasutuse) poole, kes saab täitmist tagada ettekirjutuse ja sunniraha abil. TTJA poole võivad pöörduda nii tarbijauhendused kui ka näiteks puudega inimeste ühingud jne. TTJA tegevust on võimalik vaidlustada halduskohtus.

Eelnõu §-s 17 sätestatakse järelevalve erimeetmed. Sättega antakse TTJA-le õigus kohaldada KorS §-des 30, 31, 32, 49, 50, 51 ja 52 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid. Nendeks erimeetmeteks on küsitlemine ja dokumentide nõudmine, isiku ametiruumi kutsumine ja sundtoomine, isikusamasuse tuvastamine, vallasasja läbivaatus, valdusesse sisenemine, valduse läbivaatus ja vallasasja hoiulevõtmine. TTJA võib erimeetmeid kohaldada KorS-is sätestatud alustel ja korras.

Eelnõu §-s 18 sätestatakse järelevalve erisused. Järelevalveasutuse tehtava järelkontrolli eesmärk on veenduda, et ligipäasetavusnõuete kohaldamisest erandi tegemine on õigustatud. Kuna käesoleva eelnõu § 2 lõike 8 kohaselt kohaldatakse toodete turujärelevalve puhul TNVS-i kui üldseadust,

tulenevad toodete turujärelevalve erisused TNVS 6. peatükist, ja käesolevas eelnõus nimetatud sätteid ei dubleerita. Samuti on eelnõu tihedalt seotud TNVS-i muutmise seaduse eelnõuga (372 SE), mille eesmärk on tõhustada toodete turujärelevalvet, et EL-is (sh Eestis) turule lastavad tooted oleksid ohutud ja vastaksid nii Eesti kui EL-i õigusaktidele. TNVS-i muutmise seaduse eelnõuga (372 SE) laiendatakse turujärelevalveasutuste järelevalvepädevust seoses e-kaubanduses müüdavate toodetega, parandatakse piiriülest koostööd teiste EL-i liikmesriikidega ning pannakse turujärelevalveasutusele kohustus edastada harmoneeritud valdkonna turujärelevalve käigus kogutud teave Euroopa Komisjonile määruse nr 2019/1020 artiklis 34 sätestatud ulatuses ja korras. Sarnase teavitamise juhise annab ka ligipäätavuse direktiiv (art 20 lg-d 4–8), mistõttu puudub vajadus eelnõus sätestada Euroopa Komisjoni ja teiste EL-i liikmesriikide toote mittevastavusest teavitamise korda.

Eelnõu § 18 lõikes 1 sätestatakse TTJA ülesanded juhiks, kui ettevõtja on tuginenud täielikule muutmisele või ebaproportsionaalsele koormamisele. Nõue tuleneb direktiivi artikli 19 lõikest 2 ja artikli 23 lõikest 1. Sõltumata sellest, et TTJA on eelnõu kohaselt ainuke järelevalveasutus ning pädev kontrollima kõikide eelnõus sätestatud nõuete täitmist, on käesolev säte vajalik, sest direktiivis tuuakse täieliku muutmise ja ebaproportsionaalse koormamise järelevalvetoimingute elemente esile nii toodete kui teenuste vastavuse puhul. Toote või teenuse täieliku muutmise ja ettevõtja ebaproportsionaalse koormamise argument on Eesti õiguses ka esmakordne nähtus, mistõttu on õigusselguse huvides vajalik tuua direktiivist otsesõnu üle ka sellega seotud järelevalveelemendid, et tagada TTJA-le vastav tegutsemisõigus. Nende kohustuslike tegevuste täitmiseks on TTJA-l kasutada KorS-is sätestatud järelevalve erimeetmed, millele on viidatud käesoleva eelnõu §-s 17.

Eelnõu § 18 lõike 1 punktis 1 sätestatakse, et kui ettevõtja tugineb toote täielikule muutmisele või ettevõtja ebaproportsionaalsele koormamisele, on TTJA-l õigus järelevalve käigus kontrollida, kas ettevõtja on teinud proportsionaalse koormuse hindamise.

Eelnõu § 18 lõike 1 punktis 2 sätestatakse, et TTJA-l on pädevus hinnata, kas ettevõtja hindamine on tehtud vastavalt selleks kehtestatud kriteeriumidele, ja kontrollida, kas hindamistulemused lubavad teha ettevõtja tehtud järeldusi jätta ligipäätavusnõuded järgimata.

Eelnõu § 18 lõike 1 punktis 3 sätestatakse, et TTJA-l tuleb kontrolli tegemisel hinnata asjakohase toote või teenuse vastavust igale sellele kohaldatavale ligipäätavusnõudele. See tähendab, et TTJA-l on õigus hinnata, kas ettevõtja peab ligipäätavusnõudeid täitma osaliselt. Näiteks on nägemispuudega inimestele ligipääsu võimaldamiseks taktiilse kirja tootele lisamata jätmise ebaproportsionaalse koormamise seisukohast õigustatud, aga kuulmispuudega inimestele ligipääsu võimaldamiseks piktogrammide lisamine ei ole ebaproportsionaalselt koormav ning sel puhul ligipäätavusnõuded kohalduvad (vt ka § 5 selgitust).

Eelnõu § 18 lõikes 2 sätestatakse TTJA õigused seoses ligipäätavusnõuetele mittevastava toote ja teenusega (direktiivi art 20 lg-d 1 ja 8, art 22 ja art 23 lg 1). Direktiivis on esitatud selged ja täpsed juhised kohaldatavatele ligipäätavusnõuetele mittevastava tootega tegelemise menetlusele riigi tasandil (art 20). Neile juhistele vastab küll osaliselt TNVS § 56 lõige 2, hõlmates toote turul kättesaadavaks tegemise piiramise ja turult kõrvaldamise nõudeid, kuid õigusselguse huvides ning arvestades ligipäätavusnõuete eripära, on siiski mõistlik sätestada järelevalve erisused just käesolevas eelnõus. Ehkki direktiivis puuduvad konkreetset juhised teenuste vastavuse menetlusele riigi tasandil, tuleneb õigus teenuseosutajalt nõuete täitmist nõuda direktiivi üldisest loogikast tagada toote ja teenuse ligipäätavusnõuetele vastavus. Seda tõlgendust toetab ka ligipäätavuse direktiivi artiklis 23 sätestatu, mille kohaselt on riigi ülesanne luua mehhanismid teenuse vastavuse

ja rakendatud parandusmeetmete asjakohasuse kontrolliks. Mehhanismid järelevalve tegemiseks on Eestis loodud KorS-iga, milles sätestatud riikliku järelevalve üldmeetmed kohalduvad ka käesolevas eelnõus sätestatud nõuete täitmise üle järelevalve tegemisel. Lisaks on TTJA-l järelevalve tegemisel kasutada KorS-is sätestatud need järelevalve erimeetmed, millele viidatakse eelnõu §-s 17. Sellegipoolest on ligipäasetavusnõuetele mittevastava teenuse ligipäasetavusnõuetega kooskõlla viimise nõue ja vajaduse korral turult kõrvaldamise nõue asjakohane käesolevas eelnõus eraldi sätestada.

Eelnõu § 18 lõike 2 punktis 1 sätestatakse TTJA õigus nõuda ettevõtjalt toote või teenuse kooskõlla viimist kõigi ligipäasetavusnõuetega.

Eelnõu § 18 lõike 2 punktis 2 sätestatakse TTJA õigus keelata või piirata toote ja teenuse kättesaadavaks tegemine riigisisel turul, samuti nõuda toote või teenuse turult kõrvaldamist või kõrvaldada toote turult.

Eelnõu §-s 19 sätestatakse sunniraha igakordse kohaldamise ülemmäär. Kuivõrd asendustäitmise ja sunniraha seaduse (ATSS) § 10 lõike 2 järgi sätestatakse sunniraha igakordse rakendamise ülemmäär otsesõnu seaduses, tuleb sunniraha ülemmäär summana LiPS-is välja tuua. Seda praktikat toetab ka KorS § 28 lõike 2 kolmas lause, märkides, et sunniraha igakordse kohaldamise ülemmäär sätestatakse riikliku järelevalve eriseaduses. Riikliku järelevalve üldseadusena sätestab KorS sunniraha igakordse kohaldamise ülemmääraks 9600 eurot (KorS § 28 lg 2 neljas lause) juhuks, kui järelevalve eriseaduses ülemmäära ei sätestata. Eelnõus on sunniraha ülemmääraks 10 000 eurot, mis toodete puhul vastab TNVS-is sätestatud muudele harmoneeritud toodetele kohaldatavale sunniraha ülemmäärale. Toodetele ja teenustele erineva määra kehtestamine ei oleks asjakohane. Kõrgemat sunniraha ülemmäära rakendamist ei saa samuti pidada asjakohaseks, kuna ligipäasetavusnõuete rikkumine ei põhjusta võrreldes muude toodete (nt ehitustoodete) nõuete rikkumisega suuremat ohuolukorda ja on piisavalt heidutav. Madalama sunniraha ülemmäära kehtestamine ei ole seepärast asjakohane, et maksimaalne võimalik sunniraha määr peab olema selline, mis kaalub üles ka kõige suurema ärihuvi. Sätestatud ülemmäärasumma on hoiatav, piisavalt tõhus, et kallutada ettekirjutuse adressaati ettekirjutust täitma. Kuna sunniraha ei ole karistusliku iseloomuga, vaid tegemist on haldustäitemenetlusega, tuleb sunniraha määramisel valida selline sunnivahend, mis isikut võimalikult vähe kahjustades teda ettekirjutust täitma motiveeriks. Sunniraha ülemmäär ei tähenda, et sunniraha tuleks määrata just selles summas. Valitud sunniraha ülemmäära summa ei pärsi seepärast proportsionaalsuse põhimõttega arvestamist. Proportsionaalse sunniraha summa määramisel tuleb iga kord arvesse võtta ettekirjutuse olulisust, rikkumise asjaolusid ja isiku majanduslikku seisundit.

Eelnõu 6. peatükis esitatakse vastutuse sätted.

Eelnõu §-s 20 sätestatakse karistus ligipäasetavusnõuetele mittevastava teenuse osutamise eest. Toote turule laskmise nõuete rikkumise korral kohaldatakse TNVS 7. peatükis vastutuse kohta sätestatud vastavalt käesoleva eelnõu § 2 lõikes 8 sätestatule. TNVS-i muutmise seaduse eelnõuga (372 SE) kehtestatakse toote turule laskmise ja turul kättesaadavaks tegemise tingimuste rikkumisel ning toote ohtudest teavitamata jätmise ja vastavusmargise väärkasutamise trahvisummaks 32 000 eurot. Muudatus tehakse trahvimäärade tõsiseltvõetavuse tagamiseks ning sarnaste väärtegade eest ettenähtud karistusmäärade ühtlustamiseks. Praegu lubab karistusseadustiku § 47 kohaldada juriidilisele isikule rahatrahvi kuni 400 000 eurot. EL-i määruse nr 2019/1020 artikkel 41 sätestab, et EL-i liikmesriigi poolt määratavad karistused, mida määruse rikkumise korral kohaldatakse, peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Sama põhimõtte sätestab ka ligipäasetavuse direktiivi artikkel 30. Mõnes teises seaduses sätestatud sarnaste rikkumiste eest ettenähtud

trahvimäärad on samad. Näiteks näeb kehtiv jäätmeseadus ette, et keelatud toote turule laskmise eest on võimalik määrata juriidilisele isikule kuni 32 000 euro suurune rahatrahv. Ka seadme ohutuse seadus näeb seadme kasutusele võtmise ja kasutamise ning seadmetöö nõuete rikkumise eest juriidilistele isikutele ette kuni 32 000 euro suuruse trahvimäära. Samuti nähakse mõõteseaduse kehtivas redaktsioonis ette kuni 32 000-eurone trahvimäär taatlusmargise võltsimise, võltsitud taatlusmargise müümise ja võltsitud taatlusmargisega mõõtevahendi kasutamise eest.

Füüsilise isiku trahvimäärad TNVS-s on 200 ja 300 ühikut. Eelnõuga füüsilisele isikule sätestataval trahvimääral otsest seost TNVS-ga ei ole. Karistusmäärade kehtestamisel on lähtutud õiguskorra kaitsmise huvidest. Silmas on peetud, et trahvimäärad omaksid eri- kui üldpreventiivset mõju ehk kujundaksid nii süüdlase kui kogu ühiskonna hoiakut, arvestades sealjuures rikkumise võimalikku olemusest ja selle tagajärgi. Samuti on arvesse võetud analoogiat ja üldist keskmist. Näiteks on raudteeseaduses (§ 167) reisijaõiguste (muuhulgas ka puudega inimestele teabe või abi andmata jätmise eest) rikkumise eest füüsilise isiku trahvimäär 100 ühikut, ent samas juriidilisele isikule 100 000 eurot; kaubandusliku meresõidu seaduses ja lennundusseaduses samasisulise sätte puhul on trahvimäärad vastavalt 150 ühikut ja 3200 eurot; ühistranspordiseaduses bussireisijate puhul on trahvimäärad vastavalt 50 ühikut ja 3200 eurot. Tarbijakaitseseaduse alusel on juriidilise isiku trahvimäärad vahemikus 2000 kuni 32 000 eurot ning infoühiskonna teenuste seaduse alusel on füüsilise isiku trahvimääraks 300 ühikut ja juriidilise isiku trahvimääraks 3200 eurot.

Eelnõu § 20 lõikes 1 sätestatakse ligipäätavusnõuetele mittevastava teenuse osutamise eest füüsilisele isikule karistuseks rahatrahv kuni 100 trahviühikut.

Eelnõu § 20 lõikes 2 sätestatakse ligipäätavusnõuetele mittevastava teenuse osutamise eest juriidilisele isikule karistuseks rahatrahv kuni 20 000 eurot.

Eelnõu §-s 21 määratakse kindlaks väärtegade kohtuväline menetleja. Väärtegade kohtuväline menetleja on TTJA.

Eelnõu 7. peatükis esitatakse rakendussätted.

Eelnõu §-s 22 sätestatakse ligipäätavusnõuete kohaldamise erisused.

Eelnõu § 22 lõikes 1 sätestatakse, et LiPS-i nõudeid kohaldatakse alates 2025. aasta 28. juunist turule lastava toote ja osutatava teenuse suhtes. Kohaldamise aja määramisel on lähtutud direktiivi artikli 31 lõikest 2. Nõuded kohalduvad kõigile teenustele, mida osutatakse 2025. aasta 28. juunil ja pärast seda (sh teenus, mida osutatakse enne 2025. aasta 28. juunit). Nõuetega tuleb kooskõlla viia kõik uued tooted, s.o tooted, mis lastakse turule 2025. aasta 28. juunil ja pärast seda. Enne 2025. aasta 28. juunit turule lastud tootele käesoleva eelnõu nõuded ei kohaldu. Nõuetega tuleb muu hulgas kooskõlla viia veebilehtedel ja mobiilirakendustel põhinevad teenused või teenuse elemendid.

Eelnõu § 22 lõikes 2 sätestatakse teenuselepingu kohaldamise erisus vastavalt direktiivi artikli 32 lõikele 1. Enne 2025. aasta 28. juunit sõlmitud teenuseleping kehtib edasi muutmata kujul kuni selle kehtivusaja lõpuni, kuid kõige kauem 2030. aasta 28. juunini. See tähendab, et kui teenuselepingus, mis on sõlmitud enne 2025. aasta 28. juunit, on sätestatud pikem kehtivusaeg kui 2030. aasta 28. juunini, tuleb teenuseleping hiljemalt 2030. aasta 28. juunil lõpetada.

Eelnõu § 22 lõikes 3 sätestatakse teenuse osutamisel kasutatavale iseteenindusterminalile täiendav nõuete kohaldamise erisus. Iseteenindusterminali, mida teenuseosutaja kasutab teenuse osutamiseks enne 2025. aasta 28. juunit, võib jätkuvalt kasutada sarnase teenuse osutamiseks kuni selle

majanduslikult kasuliku tööea lõpuni, kuid kõige kauem 20 aastat pärast selle esmast kasutuselevõttu. Erisus lähtub direktiivi artikli 32 lõikest 2.

Eelnõu § 22 lõikes 4 sätestatakse vastavalt direktiivi artikli 32 lõikele 1, et teenuseosutaja võib jätkata teenuse osutamist kuni 2030. aasta 28. juunini, kasutades toodet, mida ta kasutas sarnase teenuse osutamiseks ka enne 2025. aasta 28. juunit. See tähendab, et teenuseosutaja peab tagama, et ta kasutab teenuse osutamisel ligipääsetavaid tooteid ning see nõue kohaldub teenuseosutajale alates 2030. aasta 28. juunist.

Eelnõu § 22 lõikes 5 sätestatakse täiendav nõuete kohaldamise erisus veebilehe ja mobiilirakenduse teatud sisu suhtes. Lõige jaguneb kolmeks punktiks.

Eelnõu § 22 lõike 5 punktis 1 sätestatakse, et teenuse ligipääsetavusnõudeid ei kohaldata veebilehe ja mobiilirakenduse puhul enne 2025. aasta 28. juunit avaldatud eelsalvestatud ajas muutuvate meediumite suhtes. Nõue lähtub direktiivi artikli 2 lõike 4 punktist a. Selle all tuleb mõista meediumit (ainult audio, ainult video, audio-video, interaktsiooni sisaldav audio ja/või video), mida esitatakse enne 2025. aasta 28. juunit reaalsajas ja mida pärast esmakordset avaldamist hoitakse internetis või mis avaldatakse pärast reaalsajas edastamist uuesti.

Eelnõu § 22 lõike 5 punktis 2 sätestatakse, et teenuse ligipääsetavusnõudeid ei kohaldata enne 2025. aasta 28. juunit avaldatud kontoritarkvara failiformaatide suhtes. Nõue lähtub direktiivi artikli 2 lõike 4 punktist b. Selle all tuleb mõista enne 2025. aasta 28. juunit avaldatud dokumendiformaate, mis on mõeldud peamiselt väljaspool veebi kasutamiseks ning on veebilehtedele lisatud (sh Adobe pdf-failid, Microsoft Office'i dokumendid või nende (avatud lähtekoodiga) vasted).

Eelnõu § 22 lõike 5 punktis 3 sätestatakse, et teenuse ligipääsetavusnõudeid ei kohaldata veebilehe ja mobiilirakenduse sisu suhtes, mida võib pidada arhiiviks. Nõue lähtub direktiivi artikli 2 lõike 4 punktist e. Veebilehtede ja mobiilirakenduste sisu loetakse arhiveerituks, kui seda pärast 2025. aasta 28. juunit enam ei ajakohastata ega muudeta. Veebilehe ja/või mobiilirakenduse üksnes tehnilist haldamist ei käsitata ajakohastamise või muutmisenä.

Eelnõu §-ga 23 muudetakse toote nõuetele vastavuse seadust (TNVS).

TNVS-is laiendatakse TTJA turujärelevalvepädevust toodetele kehtestatud ligipääsetavusnõuete täitmise üle järelevalve tegemisega. Samuti täiendatakse TNVS-i normitehnilise märkusega, milles viidatakse ligipääsetavuse direktiivile.

Muudatus on vajalik selleks, et TTJA-le laienuksid ligipääsetavuse direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate toodete turujärelevalveasutuse kohustused ja õigused, mis on sätestatud TNVS 6. peatüki turujärelevalve korralduse ja 7. peatüki vastutuse osas.

Eelnõu §-ga 24 muudetakse riigihangete seadust (RHS).

RHS-is pannakse hankijale kohustus võtta tehnilise kirjelduse koostamisel arvesse hanke esemele kohalduvaid kohustuslikke ligipääsetavusnõudeid.

Muudatusega täpsustatakse, et ligipääsetavusnõuded on kohustuslikud juhul, kui hankelepingu eseme kasutajaks on füüsilised isikud. Sellist kohustust sisaldab direktiivi 2014/24/EL artikli 42 lõike 1 neljas taane ja direktiivi 2014/25/EL artikli 60 lõike 1 neljas taane, millele LiPS-iga

ülevõetava ligipäasetavuse direktiivi artiklis 24 viidatakse. Samuti lisatakse lõikele teine lause, võttes sellega üle direktiivi 2014/24/EL artikli 42 lõike 1 viienda taande ja direktiivi 2014/25/EL artikli 60 lõike 1 viienda taande, mille kohaselt peavad EL-i õigusaktidega kehtestatud ligipäasetavuse nõuded olema tehnilises kirjelduses esitatud koos viitega vastavale õigusaktile. Seega tuleb sellistes riigihangetes lisada riigihanke alusdokumentides viide ligipäasetavuse direktiivile.

Eelnõu §-s 25 sätestatakse seaduse jõustumisaeg. Jõustumissätte kohaselt jõustub seadus 2022. aasta 28. juunil. Jõustumiskuupäeva valik lähtub ligipäasetavuse direktiivi riigisisesele õigusesse ülevõtmise kohustuse tähtpäevast (direktiivi art 31 lg 1).

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõu §-s 3 sätestatakse e-kaubanduse teenuse, elektroonilise pileti, elektroonilise piletimüügi teenuse, e-lugeri, e-raamatu ja selle tarkvara, ettevõtja, interaktiivse andmetöötlusvõimsuse, iseteenindusterminali, makseterminali, mikroettevõtja, operatsioonisüsteemi, tarbija, tarbijale kasutamiseks ettenähtud üldotstarbelise arvuti riistvarasüsteemi, tarbija terminaliseadme, millel on interaktiivne andmetöötlusvõimsus ja mida kasutatakse ligipääsuks audiovisuaalmeedia teenusele, teenuse ja teenuseosutaja terminid.

Terminite defineerimise vajadus tuleneb ligipäasetavuse direktiivi ülevõtmisest Eesti õigusesse ja sellega hoitakse ära võimalikud arusaamatused mõistete erineval tõlgendamisel.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga võetakse Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/882 toodete ja teenuste ligipäasetavusnõuete kohta. Direktiivi ülevõtmise tähtpäev on 28. juuni 2022.

Direktiivi ülevõtmise vastavustabel on esitatud seletuskirja lisan 1.

6. Seaduse mõjud

Mõjuanalüüsi eesmärk on hinnata LiPS-i mõju uute toodete turule toomisega seotud ettevõtjatele, teenusepakkujatele, toodete ja teenuste tarbijatele ning riigiasutustele, sh nende kuludele ja tuludele.

Seaduse rakendamisel võib eeldada mõju esinemist järgmistes valdkondades: mõju majandusele, sotsiaalne, sh demograafiline mõju, mõju regionaalarengule ning mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele, kuludele ja tuludele. Mõjude olulisuse tuvastamiseks hinnati nimetatud valdkondi nelja kriteeriumi alusel: mõju ulatus, mõju avaldumise sagedus, mõjutatud sihtrühma suurus ja ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk.

Eelnõus esitatud muudatustel puudub mõju elu- ja looduskeskkonnale ning riigi julgeolekule ja välissuhtele, mistõttu ei ole mõju olulisust nendes valdkondades hinnatud.

Mõjutatud sihtrühma kirjeldus

Mõjutatud sihtrühmaks on eeskätt puudega inimesed, aga ka piiratud funktsionaalse võimekusega inimesed. Piiratud funktsionaalse võimekuse all mõeldakse siinkohal füüsilise, vaimse, intellektuaalse, meelelise või vanusega seotud vaeguse või muu alalise või ajutise keha võimekusega

seotud põhjust, mis koostoimes erinevate takistustega võib tõkestada inimese ühiskonnaelus teistega võrdsetel alustel osalemist, sealhulgas ligipääsu toodetele ja teenustele.

Kuna sihtrühma suurust ei ole võimalik täpselt hinnata, on mõju hindamisel lähtutud järgmiste alasihtrühmade suurustest:

- **Lapsed ja noorukid**, kellest 0–17-aastased moodustasid 2020. aasta 1. jaanuari seisuga 19,3% rahvastikust, 7–14-aastased ligi 9%. Statistikaameti rahvastikuprognooosi põhistsenaariumi kohaselt kahaneb nende vanuserühmade osakaal rahvastikus 2045. aastaks vastavalt 17,5%-le ja 7,5%-le.³⁰
- **Vanemaealised**, kellest 65-aastased ja vanemad moodustasid 2020. aasta 1. jaanuari seisuga 20% rahvastikust (veidi rohkem kui 266 000 inimest), 75-aastased ja vanemad 9,5% (veidi rohkem kui 126 000 inimest) ja 85-aastased ja vanemad 2,6% (ligi 35 000 inimest). Statistikaameti rahvastikuprognooosi põhistsenaariumi kohaselt kasvab nende vanuserühmade osakaal rahvastikus 2045. aastaks vastavalt 26,7%-le (veidi rohkem kui 344 000 inimest), 14,5%-le (veidi rohkem kui 186 000 inimest) ja 5,2%-le (ligi 67 100 inimest).³¹ Seega, vanemasse vanuserühma (85-aastased ja vanemad) kuuluvate inimeste arv praktiliselt kahekordistub ning 65-aastaseid ja vanemaid inimesi on 2045. aastaks Eesti rahvastiku koosseisus pea 80 000 enam.
- **Ametliku puude raskusastmega inimesed**, keda 2020. aasta 1. jaanuari seisuga oli ligi 154 300, s.o 11,6% rahvastikust. 0–17-aastaseid puudega inimesi oli sama hetke seisuga veidi rohkem kui 11 400, 18–64-aastaseid veidi rohkem kui 66 500 ning 65-aastaseid ja vanemaid ligi 76 400.³² Prognooside kohaselt suureneb puudega inimeste osakaal rahvastikus pidevalt ning 2040. aastaks võib see olla hinnanguliselt 17%.³³ Kõige suurema osa (37%) puudega inimestest moodustasid 2020. aasta jaanuari seisuga liikumispuudega inimesed, millele järgnes liitpuue (31%) ja psüühikahäire (v.a vaimupuue) (ligi 15%). Kuulmis- ja nägemispuudega inimesed moodustasid kõigist puude liikidest vastavalt 1,4% ja 1,2% ning keele- ja kõnepuudega inimesed umbes 1%. Puude raskusastmete järgi oli enim raske puudega inimesi (ligi 80 500 inimest, s.o 52% kõigist puudega inimestest), kellele järgnes keskmise puudega inimeste arv (ligi 57 100 inimest, s.o ligi 37% kõigist puudega inimestest) ja sügava puudega inimeste arv (ligi 17 100 inimest, s.o 11% kõigist puudega inimestest).³⁴ Võib eeldada, et enim on direktiiviga seotud muudatustest mõjutatud raske ja sügava puudega inimesed, kelle piirangud on suuremad (s.o ligi 97 600 inimest).
- **Tervisest tingitud igapäevategevuse piiranguga inimesed**. 2020. aastal tundsid, et nende igapäevategevus on tervisest tingitult suurel määral piiratud ligi 10% 16-aastastest ja vanematest inimestest (1. jaanuari 2020 sama vanuserühma rahvaarvu arvestades ligi 108 600 inimest) ning ligi 21% 65-aastastest ja vanematest inimestest (ligi 54 600 inimest). Lisaks tundis end mõningal määral tervisest tingitult igapäevategevustes piiratud 22,7% 16-aastastest ja vanematest ning 41% 65-aastastest ja vanematest inimestest.³⁵
- **Ajutise tervisest tuleneva tegevuspiiranguga inimesed**. 2019. aastal registreerisid meditsiini-asutused, et vigastuse tõttu vajas ravi ligi 156 400 inimest, sh ligi 112 800 18-aastast ja vanemat inimest.³⁶

³⁰ Statistikaamet, 2021. Sotsiaalministeeriumi arvutused.

³¹ Samas.

³² Sotsiaalkindlustusamet, 2020. Sotsiaalministeeriumi arvutused.

³³ Sotsiaalministeeriumi hinnang varasemate aastate puudega inimeste arvu ja rahvastikuprognooosi alusel, 2021.

³⁴ Sotsiaalkindlustusamet, 2020. Sotsiaalministeeriumi arvutused.

³⁵ Statistikaamet, 2021. Eesti sotsiaaluuring.

³⁶ Tervise Arengu Instituut, 2021. VIG13: Vigastuse tõttu ravi vajanud isikud välispõhjuse, soo, vanuserühma ja maakonna järgi. Ühe aasta andmetes kajastuvad ka möödunud perioodil saadud vigastused, mis vajasid jätkuvalt ravi. Vigastuste alla kuuluvad nii liiklusõnnetustest, kukkumistest, mürgistustest kui ka muudest põhjustest tingitud vigastused. Kättesaadav [arvutivõrgus](#). Viimati kuvatud: 13.04.2021.

Kui arvestada eespool esitatud loetelust suure tõenäosusega mittekatturoid sihtrühmasid (7–14-aastased lapsed ja noorukid, 18–64-aastased ametliku puude raskusastmega inimesed ning 65-aastased ja vanemad inimesed), siis moodustas sihtrühm 2020. aasta seisuga ligi kolmandiku rahvastikust, mis tähendab, et tegemist on kogu elanikkonda arvestades keskmise suurusega sihtrühmaga. Siia lisanduvad veel sihtrühmad, kelle kattuvust ei ole võimalik tuvastada. Samuti võib arvata, et kõigi sihtrühma kuuluvate inimeste funktsionaalne võimekus ei ole alati piiratud.

6.1. Sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

Ligipääsetavus tähendab, et kogu elanikkond on elu- ja infokeskkonda kaasatud ja kõikidele on tagatud võrdsed võimalused ühiskonnaelust osa võtta. Ligipääsetava ühiskonna loomine tähendab sellise elukeskkonna loomist, mis lähtub iga ühiskonnaliikme vajadustest ja võimalustest, ning keskkonda, mis ei sea eeliseid ühele sihtrühmale. Ligipääsetavusnõuete kehtestamine toodetele ja teenustele, mille suhtes käesolev eelnõu kohaldub, mõjutab eespool nimetatud sihtrühmadesse kuuluvate inimeste õigusi ühiskonnaelust võrdsetel alustel osa võtta, parandades kõikide ühiskonnaliikmete elukvaliteeti ja toimetulekuvõimet. Samuti mõjutab see sihtrühma võimalusi osaleda ühiskondlikus elus ja seda mõjutada.

Kui vaadelda ligipääsetavuse sihtrühmana kogu elanikkonda elukaare vältel, mitte ainult puudega inimesi nende erivajadusest lähtuvalt, siis võttes arvesse elanikkonna vananemist, aitab seaduse rakendamine tagada ka vanemaealiste pikaajalise aktiivsuse ühiskonnas ja tööturul, mis omab positiivset mõju ka majandusele. Transpordivaldkonnas tähendab kogu elanikkonna kaasatus elu- ja infokeskkonda kaasava disaini põhimõtte järgimist lisaks sellele, et liikumisinfo (sh piletimüük) on kõigile kättesaadav ja hõlpsasti mõistetav ka transporditaristu kujundamisel (sh peatused, jaamahooned)³⁷.

Ligipääsetavusnõuete kehtestamine teatud toodetele ja teenustele mõjutab sihtrühma tervist ja heaolu. Transporditeenusele ligipääsu suurendamine, mis tähendab ka transpordivõimalusi puudutava teabe ligipääsetaval kujul pakkumist, parandab kogu elanikkonna, iseäranis puudega inimeste liikuvust ning sellega elukvaliteediks vajalike hüvede kättesaadavust. Lisaks aitab ligipääsetav transporditeenus puudega inimestel, aga ka eakatel, kasutada erinevaid teenuseid (nt arstiabi, raamatukogu, pangandusteenused, kultuurisündmused jne) ning suurendada seeläbi nende heaolu ja ühiskonnaelus osalemist. Näiteks on ligipääsetavusnõuetele vastav interaktiivne teabeterminaal kaasava disaini seisukohalt väga oluline peatuse element, mis võimaldab anda ühistranspordiinfot edasi lihtsustatult ja suurema fondiga, paremini loetavalt ja paindlikumalt kui väljaprintitud sõiduplaanil. Sellest saavad olulist kasu vaegnägijad või ärevushäirete all kannatavad inimesed, kellele info õigeaegne ja piisav kättesaadavus on õige transpordivahendi kasutamisel määrava tähtsusega. Kaudselt mõjutab ligipääsetavusnõuete kehtestamine sihtrühma tervist ja heaolu ka hädaabiühendusele ligipääsu ja vaba aja veetmise võimaluste laiendamisega, mis on seotud näiteks ligipääsuga e-raamatutele.

Transporditeenuse ligipääsetavuse parandamisel on mõju ka tööhõivele ja võimalustele tööturul osaleda, suurendades puudega inimeste iseseisva tööl käimise ja erinevate teenuste kasutamise võimalusi. Statistikaameti andmetel töötas 2019. aastal enam kui 40% tööealistest puudega inimestest.³⁸ Eestis ei koguta regulaarselt andmeid selle kohta, kui sagedasti puudega inimesed erinevaid transporditeenuseid kasutavad või kui paljudel puudega inimestel jääb ligipääsmatuse tõttu ühistransporditeenus kasutamata. 2020. aasta statistika kohaselt tahaks umbes 19% enda

³⁷ Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035.

³⁸ Statistikaamet, 2019. Eesti tööjõu-uuring.

haiguse, vigastuse või puude tõttu tööd mitte otsinud inimestest võimaluse korral tööle asuda.³⁹ 2014. aasta statistika ütleb, et ühistransporditeenust kasutab tööleminekuks umbes 25% kõigist hõivatud ametliku puudega inimestest.⁴⁰ 2009. aasta puudega inimeste ja nende pereliikmete hoolduskoormuse uuringu andmetel vajas 41% töötavatest puudega inimestest transpordiabi tööle ja koju saamiseks.⁴¹ Võib eeldada, et ligipääsu parandamisel transporditeenuste kasutamise sagedus sihtrühma hulgas kasvab. Et transporditeenuse ligipääsetavust mõjutab lisaks teenustele ja infokeskkonnale ka füüsilise ruumi ligipääsetavus, mille parandamine eeldab valdkondadeülest koostööd ja terviklikku ligipääsetavuse poliitikat laiemalt, võib LiPS-i tähenduses ligipääsetavuse tagamise mõju sagedust hinnata keskmiseks. LiPS-i rakendamine võib kaudselt mõjutada ka tööhõivet ja tööturul osalemise võimalusi selle kaudu, et teatud töökohtadel on seaduse kohaldamisalas olevad tooted ja teenused töötamise protsessi osa (näiteks e-kaubanduse teenus).

Käesolev eelnõu parandab ka pangandus- ja finantsteenuste ligipääsetavust puudega inimeste jaoks. Eestis on kasutusel sularahaautomaate, mille kaudu saavad kliendid teenusena nii sularaha välja võtta kui kontole maksta ning teha muid maksetehinguid. Seejuures on olemas sularahaautomaate, mis on varustatud spetsiaalsete abivahenditega, mida saavad kasutada nii vaegnägijad kui pimedad (hääljuhendamise võimalus ja spetsiaalne klaviatuur pimedatele). Samas, praegu ei ole vaegnägijatel ilma kõrvalise juhendamiseta automaatides täna võimalik teha.⁴² Liikumispuudega inimestel on terminalidele ja automaatidele ligipääs tihti raskendatud, sest ratastoolis inimeste jaoks asuvad automaadid liiga kõrgel või ekraanile paistev valgus muudab ekraani loetamatuks. Sularaha- ja makseautomaatide ja iseteenindusterminalide ligipääsetavuse parandamisel tuleb silmas pidada seda, et inimestele jääksid alles ka traditsioonilised (klienditeenindaja toel) teenuste kasutamise võimalused.

Sularahaautomaatidele ligipääsetavuse parandamine võimaldab puudega inimestel kasutada alati oma kodupanga teenuseid ning vähendab pealesunnitud tasuliste teenuste (nt sularaha väljavõtmine teise panga sularahaautomaadist, tehingud klienditeenindaja juures) kasutamist. Samuti võimaldab sularahaautomaatidele ligipääs inimestel paremini iseseisvalt otsustada oma rahaliste ressursside kasutamise üle.

Finantsteenused on ligipääsetavad, kui ka teenuse veebikeskkond või mobiilirakendus on puudega inimesele vastavalt kohandatud ja ühildumine tugitehnoloogiaga ka tegelikult tagatud (liidestamine toimib ja tagatud on selle töökindlus). Pankade veebilehekülgi on üldiselt Eestis hinnatud küllaltki hästi ühilduvaks. Üheks oluliseks makseteenuste kasutamisega seotud probleemiks on välja toodud ka see, et pangalingid on lisatud e-kaupmeeste veebilehtedel tihti piltidena (mitte tekstina), mida ühilduv seade ei suuda lugeda ja nii on puudega inimestel praktikas üsna keeruline makseid teha. Käesolev eelnõu peaks sellised probleemid lahendama.

Teatud juhtudel on põhjendatud, et puudega isikule on tagatud teenuse kättesaadavus tema seadusliku esindaja kaudu. See, milliseid tehinguid ja toiminguid on lubatud eestkostetaval endal teha, määratakse kindlaks eestkoste seadmisel. Kõikidel muudel juhtudel teostab piiratud teovõimega isik oma õigusi esindaja kaudu. Puudega isik ei pruugi alati vajada eestkostet, see sõltub eelkõige funktsionaalsest võimekusest (puude raskusest). Teatud puude korral võib teenuste tarbimine olla olemuslikult välistatud (teenust osutatakse üksnes esindaja kaudu).

³⁹ Statistikaamet, 2020. Eesti tööjõu-uuring.

⁴⁰ Sotsiaalkindlustusamet, Statistikaamet, 2014. „Puuetega inimeste sotsiaalne lõimumine“.

⁴¹ Soo, Kadri; RAKE; Linno, Tiina. (2009). Puuetega inimeste ja nende pereliikmete hoolduskoormuse uuring. Saar Poll OÜ, Tartu Ülikool, Sotsiaalministeerium / Euroopa Sotsiaalfond.

⁴² Seletuskiri Eesti seisukohtadele direktiivi eelnõu kohta.

LiPS-iga nähakse ette teenuste ligipääsetavuse üldnõuded, mis peavad olema tagatud muu hulgas loetletud finantsteenuste pakkumisel. Kehtib põhimõte, et teenust osutatakse viisil, mis võtab arvesse puudega inimeste ja seega ka teiste piiratud funktsionaalse võimekusega inimeste vajadusi ja tagab neile teenuse kasutamise. Teenuseid pakutakse viisil, mis ühildub eelnimetatud isikute abistamiseks väljatöötatud tugitehnoloogiatega. Teenusepakkuja peab teenuste üldtingimustes või mõnes muus samaväärses dokumendis kirjeldama teenuse vastavust ligipääsetavusnõuetele ja teenuse tööpõhimõtteid.

Enamik tänapäeva teenustest toimib internetipõhiselt, sh sõlmitakse enamik lepinguid elektroonselt. Finantsteenuste tarbimine eeldab isikute turvalisel viisil tuvastamist ka veebiüleselt pakutavate teenuste korral, sh võimalusi elektrooniliseks tehingu kinnitamiseks või allkirjastamiseks. Kolmandate isikute poolt loodud elektroonilist isikute autentimist ja elektroonset allkirjastamist võimaldavate rakenduste vastavust ligipääsetavusnõuetele ei saa finantsteenuse pakkuja mõjutada. Üldiselt on leitud, et olemasolevad digitaalse isikutuvastamise ja allkirjastamise võimalused pimedatele ja vaegnägijatele on mugavad.⁴³

Puudusi, mis takistavad või raskendavad nägemis- või kuulmispuudega isikute võimalusi kasutada erinevaid infotehnoloogia võimalusi, on mitmeid, kuid peamiselt on need tingitud abiprogrammidega mitteühildumisest või veebidisainist või -arendusest, mis teeb kasutamise isegi koos abiseadmetega keeruliseks (eelkõige näiteks internetilehekülje ebaloogilise ülesehituse tõttu). Makseteenuste kasutamisel võib olla taksituseks ka see, kui veebipoes on pangalingid lisatud piltidena, mis ei võimalda makseteenust kasutada.⁴⁴ Veebi sisu ligipääsetavuse parandamisel on muu hulgas abiks rahvusvaheliselt tunnustatud WCAG standard. Finantsteenuse pakkujad on loonud vaegnägijatele või -kuuljatele lahendusi, mis hõlbustavad teabega tutvumist, näiteks on võimalik suurendada loetavat tekstilõiku või kasutada teenuse tingimuste ettelugemist võimaldavaid programme, samuti on abivahenditega varustatud sularahaautomaate.

Registreerimis- ja piletiautomaatide ligipääsetavaks muutmine võimaldab käia iseseisvamalt teatris ja kinos ning sõita bussi või trammiga. Puudega inimeste esindusorganisatsioonide hinnangul on vaimupuudega ja vanemaealistel inimestel keeruline mõista, kuidas panga- ja makseautomaate ning iseteenindusterminalide kasutada. Puuduvad ka vajalikud taktiilsed märgistused klahvide eristamiseks, heli- või kõneliidesed käskluste kasutamiseks, ekraanilugeja, ekraanis suurenduse ja värvikontrastide muutmise võimalused.⁴⁵

E-kaubanduse teenusele ligipääs võimaldab sihtrühma kuulvatel inimestel võrdväärselt teha oste internetist ning laiendab selliste kaubagruppide valikut, millele ligipääs oli varem piiratud. Puudega inimeste ja eakate esindusorganisatsioonide hinnangul on teenustega seotud veebilehed üldiselt liiga keerulised, eeskätt vaimupuudega inimestele, sageli ei ole jälgitud ka WCAG juhiseid, mis võimaldaksid nägemispuudega inimestel tugitehnoloogiaga veebilehekülgi kasutada. Samuti toodi välja, et arvuti ja selle kasutajaliidesed ei ole täielikult ligipääsetavad. Näiteks peenmotoorika häiretega inimestel on raskusi kasutada arvutit, klaviatuuri, hiirt, puuteplaati ja puuetundlikku ekraani. Osadele puudeliikidele ei ole standardvarustuses vajalikku tarkvara ja abivahendeid toote kasutamiseks. Sageli puudub hääljuhitavus eesti keeles, vaimupuudega inimestele on teatud

⁴³ Hänni, Katrin 2016, Internetikasutuse ligipääsustrateegiad ja kasutamiskäitumised nägemis- ja liikumispuudega inimeste näitel, Tartu Ülikool, lk 41. Kättesaadav: http://dSPACE.ut.ee/bitstream/handle/10062/54927/Hanni_MA.pdf (kasutatud 09.03.2021).

⁴⁴ Samas, lk 47 ja 50.

⁴⁵ Sotsiaalministeeriumi küsitlus, 2015. Küsimustikule vastanud organisatsioonide arvu arvestades ei saa küsimustiku tulemusi üldistada kõigile puudega inimestele.

operatsioonid liiga keerulised, nägemispuudega inimestel puuduvad ekraanilugejad, ekraanis suurendus- ja kõnetuvastusprogrammid, mittetekstilisele sisule puuduvad tekstilised määratlused ja alternatiivid kõnele (nt helilise info kuvamine ekraanile ka visuaalsel kujul).⁴⁶

E-raamatu teenusele ja e-lugerile ligipääsu nõuete kehtestamine võimaldab sihtrühma kuuluvate inimeste vaba aja veetmise võimalusi laiendada. Peamise probleemina on e-raamatutega seoses välja toodud selle esitus – e-raamatutes olev graafiline info on sageli kirjeldamata. Samuti on välja toodud e-raamatu teenuse liigne keerukus näiteks vaimupuudega inimestele.⁴⁷

Arvutikasutajate hulk on üldiselt viimaste aastate jooksul kasvanud, kuid interneti kasutamine vanusega väheneb. Puudega inimeste sotsiaalse lõimumise kogumikust selgub, et iga päev kasutab internetti 17% puudega inimestest. Internetti ei kasuta erinevatel põhjustel aga 69% puudega inimestest, sealhulgas 64% puudega meestest ja 74% puudega naistest. Peamiselt kasutatakse internetti info otsimiseks (81,2% puudega kasutajatest), panga- ja ostu-müügiportaalide kasutamiseks (69% puudega kasutajatest), kõige vähem aga meelelahutuseks ning kultuuri ja meedia tarbimiseks.⁴⁸ Vanemaealiste ja eakate toimetuleku uuringu kohaselt saab internetiühendusega laua-, tahvel- või sülearvutit kasutada 61% 50-aastastest ja vanematest inimestest. Iga päev kasutab tööväliselt internetti 35% 50–64-aastastest inimestest ning 11% 65-aastastest ja vanematest.⁴⁹ Seega võib eeldada, et seaduse vastuvõtmisel paranevad nende puudega ja vanemaealiste inimeste võimalused, kes praegu ei saa veebilehtede või arvuti riistvara ligipääsmatuse tõttu arvutit kasutada.

Puudega inimeste hinnangul ei ole TV- ja raadioprogrammid vaegkuuljatele piisavalt ligipääsetavad. On küll võimalik vaadata subtiitritega võõrkeelseid TV-saateid, kuid Eesti saadetest on subtiitrid vaid 5%-l. Sageli loetakse võõrkeelsetele saadetele peale, mistõttu ei saa vaegkuuljad osa mitmetest TV-sarjadest, samuti kasutatakse vähe viipekeele tõlget ja puudub kirjeldustõlge. Puuduvad ka sellised funktsioonid nagu hääluhvitavusega menüü ja ligipääsetav telekava menüü.⁵⁰

Probleeme on ka hädaabiühenduse ligipääsetavusega. Näiteks rõhutasid puudega inimeste ja eakate esindusorganisatsioonid, et isegi kui ühenduse saamine ja kontakti loomine Häirekeskusega on võimalik ja ligipääsetav, võib probleemiks saada Häirekeskusega edasine suhtlus, et saada pärast hädaabisõnumit täpsustavat infot, kuna sõnumite saatmine võtab aega.⁵¹ Hädaabiühendusele ligipääsetavusnõuete kehtestamine mõjutab sihtrühma kuuluvate inimeste tervist ja heaolu. Eelnõuga tagatakse erivajadusega inimeste senisest parem ligipääs hädaabinumbri 112.

Need olid vaid mõned näited eelnõu kohaldamisalas olevate teenuste ja toodete ligipääsetavuse probleemidest. Kirjeldatud sihtrühm on tegelikult laiem, puudutades ka lapsi, ajutise vigastuse või tegevuspiiranguga inimesi.

⁴⁶ Samas.

⁴⁷ Samas.

⁴⁸ Statistikaamet, 2014. Puudega inimeste sotsiaalne lõimumine. Ajakasutuse uuring 2009–2010 põhjal. Kättesaadav: https://www.stat.ee/sites/default/files/2020-07/Puudega_inimeste_sotsiaalne_loimumine.pdf Viimati kuvatud: 25.02.2021.

⁴⁹ Hämmal, Jaanika; Masso, Märt; Vaisma, Katrin; Piirits, Magnus, 2015. Vanemaealiste ja eakate toimetuleku uuring. TNS Emor, SA Poliitikauuringute Keskus PRAXIS / Euroopa Sotsiaalfond / Sotsiaalministeerium. Kättesaadav: https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuusid/Sotsiaalvaldkond/veu2015aruanne_tsemorsapraxiis_final.pdf Viimati kuvatud: 25.02.2021.

⁵⁰ Sotsiaalministeeriumi küsitlus, 2015. Küsimustikule vastanud organisatsioonide arvu arvestades ei saa küsimustiku tulemusi üldistada kõigile puudega inimestele.

⁵¹ Samas.

Mõju ulatus ja sagedus on suur, kuna ligipääsetavusest tingitud mõju avaldub igapäevastes tegevustes, milleks on vajalikud eelnõu kohaldamisalas olevad tooted ja teenused.

Ebasoovitava mõjuna võib välja tuua, et kuigi eelnõus nimetatud tooted ja teenused saavad tarbijate jaoks ligipääsetavaks, mõjutab inimeste ligipääsu toodetele ja teenustele teiste teekonna osade, sh tehiskeskkonna ligipääsmatus. Näiteks võib piletautomaat olla bussijaamas ligipääsetav, kuid teekonnal selleni on kõrged äärekivid, raskesti avatav uks, kulunud sebramärgistus või valel kõrgusel asetsev trepikäsipuu. Tehiskeskkonna ligipääsetavaks muutmise suunist kannab Riigikantselei ellu kutsunud ligipääsetavuse rakkerühm, kelle ülesanne on muu hulgas välja selgitada tehiskeskkonna ligipääsetavuse olukord ning töötada välja poliitikasuunised ja lahendused, mida on võimalik ligipääsetavuse parandamiseks kümne aasta jooksul ellu viia.

Samuti võib ligipääsetavusnõuete kohaldamine pakutavate transporditeenuste hinda suurendada, kuid kuna raske ja sügava puudega inimestele on ühistranspordis soodustused, on hinnatõusu mõju sihtrühmale väike.

Kokkuvõttev hinnang mõju olulisusele

Kokkuvõttes võib LiPS-i sotsiaalset mõju hinnata suureks, kuna mõju ulatus ja mõju sagedus on suur ning mõjutatud sihtrühma suurus ja ebasoovitavate mõjude avaldumise risk keskmine.

6.2. Mõju majandusele

Eestis tegutsevad LiPS-i reguleeritavates valdkondades enamasti mikroettevõtted (sh FIE-d) ning väikese ja keskmise suurusega ettevõtted. Näiteks arvutite tootmisega tegeleb Eestis alla 20 ettevõtte ning arvutite ja tarkvara hulгимүүгига (põhitegevusena) tegeleb suurusjärgus 100 ettevõtet. Sektori moodustavad peamiselt mikroettevõtted, väikeettevõtteid (kuni 50 töötajaga) on vähe. Kõige arvukamalt on esindatud bussitranspordiettevõtted (üle 500 ettevõtte), kellest suurem osa on siiski väike- või mikroettevõtted (sh FIE-d). Väike- ja keskmise suurusega ettevõtted domineerivad ka telekommunikatsiooni valdkonnas (175 ettevõttest kolm on suurettevõtted, 25 väikese ja keskmise suurusega ettevõtted ning ülejäänud mikroettevõtted), elektroonika- ja telekommunikatsiooniseadmete müügis (rohkem kui 350 ettevõttest paarkümmend on väikeettevõtted ning ülejäänud mikroettevõtted) ja e-kaubanduses (hinnanguliselt on e-kaubandusega aktiivselt tegelejaid 2000–3000 ettevõtet, millest kümmekond on väikesed ning valdav osa on mõne töötajaga mikroettevõtted).

Eelkõige kaubandus- ja transpordisektor on viidanud, et osaliselt arvestatakse juba praegu puudega inimeste ligipääsetavusega. Näiteks on arvestatud iseteeninduskassades vaegkuuljate ja -nägijatega, kasutusel on rohkem kui ühe meelega hoomatavad reaalarjas töötavad ühistranspordi infotablood ja on loodud võimalusi sooritada maksetehinguid häälvalikutega. Sideettevõtjad on teinud koostööd EPIKoja ja erivajadusega isikute liitudega, et saada tagasisidet oma e-keskkondade ja teenuste kasutamise kohta. Usaldusteenuse osutajad on ka usaldusteenustele esitatud standardite järgi kohustatud vastava analüüsi tegema ning piirangud avalikustama oma teenusedokumentatsioonis.

2019. aasta andmetel tegeles arvutite tootmisega⁵² Eestis 13 ettevõtet umbes paarisaja töötajaga ning müügituluga 15 miljonit eurot aastas. Arvutite müük on suunatud põhiliselt siseturule ning lisaks katab Eesti-sisese vajaduse suures osas import. 2019. aasta andmete põhjal tegeleb arvutite ja

⁵² EMTAK 262 Arvutite ja arvuti väliste seadmete tootmine.

tarkvara hulгимüügiga⁵³ ligikaudu 300 ettevõtet umbes 1000 töötajaga ning müügituluga üle 350 miljoni euro aastas. Neist ettevõtetest kõik ei ole suunatud Eesti turule – info- ja sidetehnika hulгимüügist 60% moodustab eksport. LiPS-i potentsiaalne mõju on äritegevuse tüübiti erinev.

Eeldatavalt suurendab seaduse rakendamine aktiivsete turuosaliste arvu, sest annab parema võimaluse laiendada toodete ja teenuste tarbijate sihtrühma ka puudega inimestele ning seeläbi tarbijaskonda suurendada. Näiteks saab nutikate transpordilahenduste rakendamise kaudu muuta transporditeenused eri ühiskonnarühmadele kättesaadavamaks, parandades seeläbi ligipääsu tööturule, suurendades sektori tõhusust ja kasvatades Eesti majanduse konkurentsivõimet. Eeldatavalt paraneb rangemate ligipääsetavusnõuete kehtestamisega ka toodete ja teenuste kvaliteet.

Mitmete direktiiviga reguleeritavate toodete, näiteks arvuti riistvara- ja operatsioonisüsteemide ning sideteenuse tarbija terminalseadmete ning e-lugeri tootmine toimub väljaspool Eestit ja vajadused kaetakse impordiga, mistõttu langeb nende valdkondade ligipääsetavusnõuete täitmisega tekkiv koormus välismaistele tootjatele. Eesti ettevõtteid puudutab ligipääsetavusnõuete täitmine kaudselt ja vähesel määral, kuid lisab täiendavaid kohustusi eelkõige juhendite ja muu teabematerjali tõlkimise ning pakendite ja toodete märgistuse ligipääsetavusnõuetega vastavusse viimise tõttu. Euroopa Komisjon on hinnanud, et nimetatud toodete ligipääsetavusnõuetega vastavusse viimise kulud moodustavad 1% ettevõtte arenduskuludest ja iga-aastased jooksvad kulud kümnendiku sellest.

Seaduse nõuded puudutavad elektroonilise side teenuse osutajaid, kelle teenused ja teenuste osutamiseks mõeldud terminalseadmed peavad vastama ligipääsetavusnõuetele.

Seaduse nõuded võivad puudutada ka disaini- ja inseneriteenuseid osutavaid Eesti ettevõtteid, kes tegelevad riistvara väljatöötamisega. Tootmiseks kasutatakse välismaal toodetud komponente, mis peavad vastama ligipääsetavusnõuetele. Seega võib eeldada, et kehtestatavad nõuded arvuti riistvara ja operatsioonisüsteemidele ei mõjuta ülemääraselt Eesti tootjaid või vahendajaid. Võrreldes tänase olukorraga lisanduvad Eesti ettevõtetele täiendavad kohustused eelkõige seonduvalt juhendite, pakendite ja toodete märgistuse tõlkimise või koostamisega. Seoses toodete ligipääsetavusnõuetele vastavuse kontrollimise kohustusega lisandub administratiivne koormus arvuti riistvara ja operatsioonisüsteemide importijatele ja levitajatele.

Kuna ligipääsetavusnõudeid kohaldatakse ka teatud finantsteenustele, peavad nende teenuste osutajad viima nõuetega vastavusse kõik vahendid, mida tarbija kasutab teenuste tarbimiseks või nende teenuste kohta informatsiooni hankimiseks. Nendeks vahenditeks on eelkõige veebilehed ja mobiilirakendused, autentimismeetodid, makseterminalid, sularaha- või makseautomaadid ja muud iseteenindusterminalid. Kohustatud isikuteks on kõik need ettevõtjad, kes Eestis vastavaid finantsteenuseid osutavad või võivad osutada ehk pangad, investeerimisühingud, investeerimisfondid, krediidiandjad ja kredidivahendajad ning makseasutused ja e-raha asutused.⁵⁴ Lisaks peavad teenuseosutajad tagama töötajatele asjakohase ja piisava koolituse, et nad teaksid, kuidas kasutada ligipääsetavaid tooteid ja teenuseid ning oskaksid tarbijaid selles abistada. See võib samuti kaasa tuua täiendava töökoormuse ja kulu.

Oluline on ka see, et olenemata tehnoloogilistele uuendustele, mis muudavad tooted ja teenused puudega inimestele kättesaadavamaks, ei tohiks käesolev eelnõu soodustada pankade füüsiliste teeninduspunktide vähendamist, kus inimesed on siiani saanud abi klienditeenindaja toel. On suur

⁵³ EMTAK 4651 Arvutite, arvuti välisseadmete ja tarkvara hulгимüük

⁵⁴ Täpsem info ja statistika Eestis tegevusloa saanud finantsasutustest on kättesaadav Finantsinspektsiooni kodulehel: <https://www.fi.ee/et>.

hulk puudega ja vanemaealisi inimesi, kes ei ole veel suutelised kasutama erinevaid digitaalseid lahendusi ja selline üleminek ei tohiks olla liiga järsk.

Eesti turul on nii välismaiste kui Eesti tootjate iseteenindusterminalide (sularahaautomaadid, piletiautomaadid, registreerimisautomaadid). Iseteenindusterminalide funktsionaalsuse täiendamine uute toodete arendusel ligipääsetavusnõuetele vastavaks toob eeldatavalt kaasa lisakulusid. Euroopa Komisjoni hinnangul moodustavad lisakulud 1% ettevõtete arenduskuludest ning iga-aastaseid jooksvaid kulusid ei lisandu. Uute toodete all on siin silmas peetud alates 2025. aasta 28. juunist turule lastavaid iseteenindusterminalide. Neid iseteenindusterminalide, mida teenusosutaja kasutab teenuse osutamiseks enne 2025. aasta 28. juunit, võib teenuseosutaja kasutada sarnase teenuse osutamiseks ka edasi, kuid üksnes kuni 20 aastat iseteenindusterminali esmasest kasutuselevõttust arvates või kuni selle majanduslikult kasuliku tööea lõpuni.

Veebilehtede (sh e-kaubanduse ja e-raamatute veebilehtede), telefoniteenuste ja mobiililahenduste ligipääsetavusnõuete täitmine toob kaasa põhimõttelisi muudatusi teabe jagamisel ja sellest tulenevalt lisatööd. Kui võrd veebilehti uuendatakse iga 3–5 aasta tagant, saab ligipääsetavusnõuetega kohandamisest tulenevad vajalikud arendustööd teha tavapäraste uuenduste raames. Täiendavaid kulusid toob kaasa teabe sisu haldamine ja uuendamine. Euroopa Komisjoni hinnangu kohaselt on ligipääsetavusnõuetele vastava veebilehe loomine poolteist korda kallim ja iga-aastased kulud neli korda suuremad kui nõuetele mittevastavate veebilehtede puhul.

Vastajad kinnitasid, et investeeringud on vajalikud, aga mahtusid veel välja tuua ei osatud. Ebaselge on veel tehniline võimekus ja tekkivad kulud. Need olenevad ka sellest, milliste ettevõtte toodete ja teenuste suhtes uued kohustused kehtima hakkavad.

Kuna LiPS-iga reguleeritavates valdkondades tegutsevad Eestis peamiselt väike- ja keskmise suurusega ettevõtted ning mikroettevõtted, jätavad paljud ettevõtted tõenäoliselt ebamõistlikule koormusele viidates ligipääsetavusnõuded täitmata ja neile ligipääsetavusnõuete rakendamisega lisakulu ei teki. Teenustega seotud mikroettevõtetele ligipääsetavusnõudeid ei kohaldata. LiPS-i rakendamine suurendab tõenäoliselt ettevõtete halduskoormust, sest ettevõtjad peavad hindama oma toodete ja teenuste vastavust ligipääsetavusnõuetele, andma kinnituse ja täiendavat teavet toote või teenuse ligipääsetavuse kohta. Näiteks sideettevõtjate puhul rakenduvad kohustused väga paljudele teenustele ja toodetele, mistõttu on nende jaoks tegu väga suure projektiga nii rahalises kui töötundide mõttes. Lisaks toob kaasa täiendavat halduskoormust TTJA teavitamine ja põhjendamine seoses erandite kasutamisega.

Valdkondades, kus nõutud muudatusi realselt tehakse, on lisakulud üldiselt pigem tagasihoidlikud (juhendite tõlkimine, veebiplatvormil lisamooduli kasutamine) ja suuremat ressursi nõuab pigem veebide sisuline haldamine vastavalt sätestatud nõuetele.

Seadus kohaldub ainult uutele toodetele, mis viiakse turule peale 2025. aasta 28. juunit, ning alates 2025. aasta 28. juunist pakutavatele ja osutatavatele teenustele. Ettevõtjatel on tänu sellele umbes neli aastat aega oma tooted ja teenused ligipääsetavusnõuetega kooskõlla viia või hinnata nõuete kohaldamise proportsionaalsust ja ebaproportsionaalsuse korral taotlema erandi kasutamist. Iseteenindusterminali, mida ettevõtja kasutab teenuse osutamiseks enne 2025. aasta 28. juunit, võib jätkuvalt kasutada sarnase teenuse osutamiseks kuni selle majanduslikult kasuliku tööea lõpuni, kuid kõige kauem 20 aastat pärast selle kasutuselevõttu. Varem (alates 2025. aasta 28. juunist) välja vahetatud seadmed peavad vastama ligipääsetavusnõuetele.

Eelnõuga hõlbustatakse muu hulgas füüsiliste isikute juurdepääsu finantsteenustele, mis mõne funktsioonihäire tõttu võib muidu olla raskendatud või välistatud. See tähendab seda, et ka näiteks nägemis- või kuulmispuudega juriidilise isiku esindaja (kui füüsiline isik) saab ligipääsetavaid tooteid ja teenuseid kasutada vaatamata sellele, et ligipääsetavusnõuded kehtestatakse tarbijale suunatud toodetele ja teenustele.

Seaduse kohaldamisalas olevate toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kehtestamine võib kaudselt mõjutada ka leibkondade toimetulekut. Seda juhul, kui sihtrühma kuuluv inimene on pidanud ligipääsmatuse tõttu valima kallima alternatiivse toote või teenuse.

Kokkuvõttev hinnang mõju olulisusele

LiPS-i majanduskulu mõju ulatus ja sagedus on nii kogu majandusele kui konkreetses valdkondades väike, kuid mõju mõnele konkreetsele ettevõttele võib olla suur. Sihtrühma suurus on kõiki Eestis tegutsevaid ettevõtteid arvestades väike. Ebasoovitava mõjuna võib seaduse rakendumine tuua kaasa toodete ja teenuste hinnatõusu. Samuti on oht, et kui väikeettevõtted peavad seaduse nõuete täitmiseks suuri investeeringuid tegema, võivad nad olla sunnitud oma tegevuse lõpetama.

6.3. Mõju regionaalarengule

Transporditeenuse ligipääsetavuse suurendamine parandab kogu elanikkonna, eelkõige puudega inimeste ja eakate liikuvust, suurendades sellega inimeste heaks elukvaliteediks vajalike hüvede kättesaadavust. Transporditeenustele ligipääsetavusnõuete kehtestamine võimaldab nii puudega inimestel kui vanemaealistel käia tööl ning kasutada teenuseid toimepiirkondade keskustes, mis omakorda stimuleerib ettevõtlust ja majanduskasvu, piirkondade tugevamat sidustatust, inimressursi tõhusamat kasutamist ning erinevate (avalike) teenuste arendamist üle Eesti. Kuna aga transporditeenuse ligipääsetavust mõjutab lisaks infokeskkonnale ja teenustele ka füüsilise ruumi ligipääsetavus, mille parandamine eeldab valdkondadeülest koostööd ja terviklikku ligipääsetavuse poliitikat laiemalt, võib direktiivi tähenduses ligipääsetavuse tagamise mõju ulatust regionaalarengule hinnata keskmiseks.

Ligipääsetavusnõuded hakkavad kehtima kõikidele LiPS-iga reguleeritavaid teenuseid ja tooteid pakkuvatele ettevõtetele üle Eesti. Seega võib regionaalarengut mõjutada kaudselt ka teiste reguleerimisalas olevate seadmete ligipääsetavuse paranemine. Näiteks ühtlustub sularaha- ja makseautomaatidele ning iseteenindusterminalidele ligipääs üle Eesti. Kuna mõju on aga eeldatavasti vaid kaudne, siis detailsemat mõjuanalüüsi reguleerimisalas olevate teenuste ja toodete kohta ei tehta.

6.4. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele, kuludele ja tuludele

Seaduseelnõus ette nähtud turujärelevalvemehhanismi loomine ja käivitamine on ressursimahukas. TTJA-l on vaja värvata täiendavaid järelevalveametnikke ning suurendada järelevalveametnike kompetentsi erivajadusega inimeste ja ligipääsetavuse küsimustes. Koormust suurendab turujärelevalveasutuse kohustus hinnata erandite asjakohasust. Kuna suur osa direktiiviga reguleeritavates valdkondades tegutsevatest ettevõtetest on väikse ja keskmise suurusega ettevõtted, on eeldatavalt ebaproportsionaalsuse erandit taotleivate ettevõtete arv suur. Järelevalveasutuse loomisest tulenevat täiendavat rahalist koormust riigieelarvele on keeruline hinnata, sest eelnevalt on vaja täpsustada järelevalveasutuse ülesanded. Häirekeskus loob platvormi, mille kaudu võimaldatakse kõigil, sh rahvusvahelise rändlusteenuse kasutajatel, võrdselt ja tasuta võtta ühendust

Euroopa ühtse hädaabinumbriga 112, tagades kahepoolne suhtlus vastuvõtja ja ühenduse võtja vahel, reaalajas tekstiedastusvõimalus ja ühenduse võtja asukohainfo kindlakstegemine. Arenduskulu täpsustub.

6.5. Koondmõju riigiasutuste, ettevõtjate ja/või kodanike halduskoormusele

Muudatustega võib kaasnedä teatav mõju riigiasutuste, ettevõtjate ja/või kodanike halduskoormusele.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Seadusega suureneb oluliselt TTJA järelevalvepädevus. Sellest tulenevalt on vajalikud täiendavad ressursid. Tinglikult pool tulevases töömahust seisneb standarditega kehtestatud nõuete täitmise korrapärasel tehnilises mõõtmises. Selline seire vajab mittemanuaalseid ehk tarkvaralisi lahendusi. Teine pool töömahust seisneb juriidilises järelevalvetegevuses (seirega väljaselgitud probleemide, sh ebaproportsionaalsusega põhjendatavate erisuste õiguslik hindamine, asutuste nõustamine, suhtlus rikkujatega, ettekirjutused ja nende täitmise kontroll). 2021. aasta algusest asuti tegema ettevalmistusi, et TTJA saaks võtta enda kanda avaliku teabe seaduse alusel kehtestatud veebilehe ja mobiilirakenduse pidamise nõuete⁵⁵ kohase järelevalve, mida seni täitis Andmekaitse Inspeksioon (eelnõu 409 SE). Sel eesmärgil eraldati rahandusministri 19. jaanuari 2021. a käskkirjaga nr 16 Vabariigi Valitsuse 2021. aasta reservi sihtotstarbelistest vahenditest 2021. aastal kavandatud üleriigilistest IKT jaotamata vahenditest üleriigilise tähtsusega digiriigi ja küberturvalisuse lisategevuste katteks MKM-i valitsemisalas TTJA-le 150 000 eurot käibemaksuta veebilehede ja mobiilirakenduste järelevalve funktsiooni mehitamiseks ja kompetentsi loomiseks. Sama summa on TTJA-le ette nähtud ka 2022 ja 2023. aastaks ning sama vajadus püsib ka järgnevatel aastatel, kusjuures seoses direktiivi rakendamisega 2025. aastal on vajalik katta veel kahe täiendava ametikoha kulud, mis koos muude kuludega moodustab 195 000 eurot aastas. TTJA prognoosib, et kui planeeritud kulud on ette nähtud tööjõu ja teenuse osutamiseks vajalike vahendite tagamiseks (nt IT-arendused, tarkvaralitsentsid kontrolli tegemise hõlbustamiseks jne), siis lisaks nõustamisele suuremahulisemate koolituste pakkumine sihtrühmale võib tähendada lisakulu 50 000 euro ulatuses aastas. Vajalike kulude katteks esitab RES2024-2027 protsessi taotluse MKM.

RES lisataotlus esitatakse perioodi RES2024-2027 kohta järgmiselt:

	2024	2025	2026	2027
Tööjõukulud	72 500	145 000	145 000	145 000
Täiendavad kulud (koolitus-, lähetus-, teavitus-, töökoha- ja IT kulud)	77 500	50 000	50 000	50 000
Eelarvevajadus kokku	150 000	195 000	195 000	195 000

Kui TTJA-le käesoleva seadusega lisanduvate ülesannete täitmiseks raha RES-st siiski ei eraldata, teostatakse järelevalvet miinimummääras ehk kaebusepõhiselt.

8. Rakendusaktid

Eelnõu seadusena vastuvõtmisel tuleb kehtestada kaks uut Vabariigi Valitsuse määrust.

⁵⁵ [Avaliku teabe seadus](#), § 32.

1. Eelnõu § 4 lõike 4 alusel kehtestatakse määrus „Toote ja teenuse funktsionaalsed ligipääsetavusnõuded ja nõuded nende kohta antavale teabele“.

Rakendusaktiga võetakse Eesti õigusesse üle ligipääsetavuse direktiivi I lisas sätestatud toodetele ja teenustele kohalduvad täpsemad funktsionaalsed nõuded, millest ettevõtja peab lähtuma toote või teenuse ning nende kohta antava teabe ligipääsetavuse tagamisel. Määrusega kehtestataksegi käesoleva eelnõu kohaldamisalasse kuuluva toote ja teenuse ligipääsetavaks muutmisel kohalduvad täpsemad nõuded, samuti täpsustatakse nõudeid nimetatud toote ja teenuse kohta antava teabe ligipääsetavale esitamisele.

Rakendusaktis on sätestatud see, milliseid funktsioone peab toode või teenus täitma, kuid see, kuidas täpselt ühe või teise nõude täitmiseni jõuda, on jäetud lahtiseks arvestusega, et nõuded peavad jätma ruumi innovatsioonile. Funktsionaalsete ligipääsetavusnõuete aluseeldus on see, et tarbijale tuleb pakkuda alternatiive. Teisisõnu peavad toode ja teenus ning nende kohta antav teave olema tarbijale hoomatavad rohkem kui ühe meelega. Nii ei pea me sensorsetest kanalitest rääkides silmas kõiki sensoorseid kanaleid, vaid peame silmas alternatiive.

2. Eelnõu § 5 lõike 2 alusel kehtestatakse määrus „Ettevõtja ebaproportsionaalse koormuse hindamise kriteeriumid ja ligipääsetavusnõuete kohaldamata jätmisest teavitamise kord“.

Rakendusaktiga võetakse Eesti õigusesse üle ligipääsetavuse direktiivi VI lisas sätestatud kriteeriumid, millest ettevõtja peab lähtuma, kui ta teeb ebaproportsionaalse koormuse hindamise. Määrusega kehtestataksegi käesoleva eelnõu § 5 lõikes 1 viidatud ebaproportsionaalse koormuse hindamise kriteeriumid.

Kriteeriumide sisuks on nõuete netomaksumuse ja toote tootmise, turustamise või importimise või teenuse osutamise kogukulu suhe ettevõtja jaoks; ettevõtja kulud ja tulud võrrelduna kasuga puudega inimestele; ligipääsetavuse netomaksumuse ja ettevõtja netokäibe suhe. Kriteeriumide kehtestamine võimaldab muu hulgas nii ettevõtjatel kui järelevalveasutusel võrrelda erinevaid olukordi ja hinnata süstemaatiliselt ebaproportsionaalse koormuse võimalikku olemasolu. Lisaks kehtestatakse rakendusaktiga täpsustused TTJA-le ligipääsetavusnõuete kohaldamata jätmisest teavitamise sujuvamaks toimimiseks.

Kuigi seaduse kohaldamisala on küllaltki kitsapiiriline ega hõlma horisontaalselt kogu ligipääsetavust puudutavat valdkondadeülest regulatsiooni, õigustab Vabariigi Valitsuse tasandil rakendusaktide andmist asjaolu, et ligipääsetavus on praeguseni veel küllaltki uudne ja vaidlusterohke temaatika, mida tuleb aga oluliseks pidada kõigis eluvaldkondades ning mis kahtlemata puudutab erinevate ministriumite valitsemisalasid ja erinevate ministrite vastutusvaldkondi. Kehtivas seaduses ei ole määratud ministriumi või ministriume, kelle valitsemisalasse ligipääsetavuse temaatika selgelt kuuluks. Käesoleva eelnõu kohaldamisalas olevate toodete ja teenuste vastutusvaldkonnad ongi jaotunud mitme erineva ministri vahel. Selleks, et vältida rakendusaktide andmiseks sätestatavate volitusnormide põhiseaduse vastaseks osutumist õigusselgusetuse tõttu, on rakendusaktide andmisel kohane Vabariigi Valitsuse määruse tasand.

Erinevate ministrite sisuline puutumus on seaduse kohaldamisalas olevate toodete ja teenuste puhul praegusel juhul kohati siiski väga väike. Näiteks puudutab siseministri vastutusvaldkonda vaid hädaabiteenusega seonduv, kultuuriministri vastutusvaldkonda puudutab e-raamatu teenus, rahandusministri vastutusvaldkonda pangandusteenused. Ülejäänud teenused ja tooted kuuluvad majandus- ja taristuministri ning ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministri vastutusvaldkonda. Sotsiaalministeerium seisab väärtustasandil ja sisupoliitiliselt ligipääsetavuse temaatika

väärtustamise eest, kuid rakendusaktidega seatakse nõudeid toodetele ja teenustele ning nõudeid peab hakkama rakendama ettevõtja, mistõttu ei ole Sotsiaalministeerium praegusel juhul kohane rakendustasandi täitja. Seepärast on õige, kui rakendusaktid valmistab ette Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

Määruste kavandid on esitatud eelnõu seletuskirja lisan 2.

9. Seaduse jõustumine

Käesolev seadus jõustub 2022. aasta 28. juunil, mis on ligipäasetavuse direktiivi ülevõtmise tähtpäev.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Siseministeeriumile ja Kultuuriministeeriumile eelnõude infosüsteemi EIS kaudu.

Eelnõu esitatakse arvamuse avaldamiseks Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule (ITL), EPIKojale, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile, Eesti Rahvusringhäälingule, Eesti Meediaettevõtete Liidule, Eesti Ringhäälingute Liidule, Eesti Filmi Instituudile, televisiooni- ja raadiolubade omanikele ning tellitavate audiovisuaalmeedia teenuste osutajatele, Eesti Kirjastuste Liidule, Eesti Rahvusraamatukogule, Eesti Pimedate Raamatukogule, Eesti Digiraamatute Keskus OÜ-le, Tallinna Keskraamatukogule, MTÜ-le Eesti E-kaubanduse Liit, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, MTÜ-le Teenusmajanduse Koda, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon MTÜ-le, MTÜ-le Autoettevõtete Liit, Eesti Liinirongid AS-ile, AS-ile Eesti Raudtee, T grupp AS-ile, Eesti Taksoettevõtjate Liit MTÜ-le, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, AS-ile Tallinna Lennujaam, AS-ile Tallinna Sadam, AS-ile Saarte Liinid, MTÜ Eesti Sadamate Liidule, AS-ile Ühisteenused, Transpordiametile, ITS Estonia transpordi innovatsiooni koostöövõrgustikule, Ridango AS-ile, AS-ile Eesti Post, AS-ile Cleveron, Itella Estonia OÜ-le, DPD Eesti AS-ile, Coop Eesti Keskühistule, DHL Estonia AS-ile, Eesti Pangaliidule, MTÜ Finance Estoniale, Finantsinspeksioonile, AS-ile Swedbank, MTÜ-le Lastekaitse Liit, Õiguskantslerile, MTÜ-le Ligipäasetavuse Foorum ja Sihtasutus Eesti Inimõiguste Keskusele.

Algatab Vabariigi Valitsus „...“ „.....“ 2021. a.

(allkirjastatud digitaalselt)